

פסחים לט. (משנה) עד לט: (משנה)

ביאורי מושגים

מרור: מצוות אכילת מרור אינה מצווה מן התורה בפני עצמה, אלא תלויה היא באכילת קרבן הפסח. לכן, בזמן הזה שאין קרבן פסח חיוב מרור (בלילה הראשון של פסח) רק מדרבנן.
כסף מעשר שני: פירות מעשר שני ניתן היה או להעלותם כמו שהם לירושלים או לפדותם בכסף ולהעלות את הכסף לירושלים. כדי לדאוג לאספקת פירות לעיר הבירה תיקנו חכמים תיקנו שכל אלו שגרים במרחק הליכת יום מירושלים (לדוגמא: עד מגדל עדר (גוש עציון) - בדרום) יעלו את הפירות עצמם לירושלים. הרחוקים יותר יכולים לפדות ולהעלות את הכסף.
 בכסף עצמו ניתן לקנות רק אוכל ולא דברים אחרים. הפסוק עצמו מפרט מינים שונים של אוכל **שניתן לקנות** (בבקר, ובצאן, וביין, ובשכר) התנאים נחלקו עד כמה יש להרחיב את מיני האוכל לאור הריבוי שיש לפני ואחרי הפירוט ('בכל אשר תאוה נפשך') כך למשל נחלקו התנאים האם ניתן לקנות דגים בכסף (שאלה זו כמובן השפיעה בצורה דרמטית על מסעדות הדגים שבירושלים...)

משנה

סוג הירקות שיכולים לשמש כמרור:

- חזרת (חסה), תמכא (מרוה או חריין), חרובינא (עשב הגדל מסביב לדקל), עולשין, מרור (חסת בר).

מצב הירקות אלו:

- יבשים, לחים - יוצאים בהם.
- כבושים, שלוקים, מבושלים - לא יוצאים בהם.

דינים נוספים:

- ניתן לצרף לשיעור כזית מכמה סוגי ירקות.
- ניתן לצאת אף בקלח של ירקות אלו.
- ניתן לצאת אף במרור שהוא: דמאי, מעשר ראשון שנטלה תרומתו, מעשר שני והקדש שנפדו.

לכתחילה מצוה בחזרת (החסה שלנו).

הגמרא מביאה סוגים נוספים של ירקות שניתן לצאת בהם למרור.

דין זה נאמר לגבי הקלח. אך בעלים יוצאים רק בלחים.

התנאים בברייתא נחלקו האם יוצאים בכמושים.

רב: על אף שהקלח של החזרת נעשה עב דינו לעניין כלאיים כשאר הירקות (מבחינת ההרחקות הנדרשות בכלאיים), ואין להחמיר בו יותר (כמו שמחמירים בכרוב).

מרור הוקש למצה וכפי שניתן להכין מצה מכמה מינים כך גם מרור

התנאים הבאים לזיהוי המרור כירק נלמדו מההיקש למצה:

- גידולי **קרקע** (ולכן לא מדובר במרה של הדג כופיא).
- מין **זרעים** (ולכן לא מדובר בעץ הירדוף המר). (ראה מהרש"א)
- דבר שניקח **בכסף מעשר** (ולכן לא מדובר בזרע הרזיפו המר).

במה קל מרור ממצה?

פירוש א ברש"י:
 חובת הפרשת מעשרות מרור (=ירק) היא מדרבנן, וממצה היא מדאורייתא.

פירוש ב ברש"י:
 חובת אכילת מרור בזמן הזה היא מדרבנן, ומצה היא מדאורייתא.

לדעת ר"ע (לו) **יוצאים ידי חובה במצה** של מעשר שני בירושלים, ולכן **לומדים מרור בקל-וחומר ממצה**.

לדעת ריה"ג (לו) **לא יוצאים ידי חובה במצה** של מעשר שני בירושלים, ולמרות שמרור קל ממצה - דינם שווה.

האם יוצאים ידי חובה במרור של מעשר שני בירושלים?

ר' עקיבא: כן.

ר' יוסי הגלילי: לא.

פסחים לט: (משנה) עד מ: (משנה)

ביאורי מושגים

לתיתה - שריית שעורים/חיטים במים כדי להסיר מהם את התבן והעפר הדבוק בהם וכדי להקל את קילוף הקליפה מהם.

משנה

דברים נוספים שאסור לעשות מחשש שיחמיצו:

- לשרות מורסן לתרנגולים. (אבל מותר לחלוט ברותחים)
- לשרות מורסן כדי לשפשף את הגוף במרחץ. (אבל מורסן יבש מותר לשפשף על הגוף במרחץ)
- ללעוס חיטין כדי להניח על מכה שבגוף.

דברים נוספים שאסור לעשות מחשש שיחמיצו:

- לעבות את התבשיל ע"י קמח של שעורים קלויים. (שמא לא נקלו כראוי ויחמיצו את התבשיל)
- לבשל ברותחים 2 גרעיני חיטין ביחד. (שמא יצמדו הגרעינים זה לזה ולא תבוא שם רתיחת המים ואז יבואו ליד חימוץ)

דברים שאינם באים לידי חימוץ:

- דבר אפוי (אפילו אם כעת יבשלו).
- חלוט שחלטו ברותחין.
- קמח שנופל לתוכו טיפה אחר טיפה ללא הפוגה.
- מאכל קמח ("ותיקא") שעשאו עם שֶׁמֶן ומלח. (שהרי מי פירות לא מחמיצים)

ואם עשאו עם מֵיִם ומלח מחמיץ.

טעמו של רבא:

מי פירות אין מחמיצין.

טעמו של אביי:

בתחילה: אביי חשש שמים ייצאו משיבולת אחת ויחמיצו את השניה.

למסקנה: יציאת מים בדרך נפילתם לא מחמיצה.

האם מותר לקלות 2 שיבולים ביחד?

רבא: כן.

אביי: בתחילה: לא.
למסקנה: כן.

ברייתא

לתיתת חיטים (שקשות משעורים): רבה: בעל נפש לא ילתות.

אמוראים אחרים: מותר.

לכתחילה: אסור

בדיעבד: נתבקעו - אסורות.
לא נתבקעו - מותרות.

ר' יוסי: אם רואה שנופחות - שריה בחומץ יכולה למנוע את החמצתם.

האמוראים נחלקו האם אסורות רק כשנתבקעו ממש או אף כשקרובות להתבקע.

שמואל: אין הלכה כר' יוסי.

לתיתה לשיטת רבא

דעתו הראשונה: אסור ללתות.

דעתו השניה: מותר ללתות.

דעתו השלישית: מצוה ללתות.

והברייתא שלעיל חידשה שאפילו שעורים (שהם חלקות ולא נכנסים בהן מים) אסור ללתות.

אם לא היה מצוה בלתיתה אזי לא מובנת דרישת התורה "ושמרתם את המצות".

חטים שטבעו בנהר לפני פסח והחמיצו

ימכור בכמויות קטנות לאנשים מישראל, כדי שיסיימו לאכול זאת לפני פסח.

לא ימכור לגוי, מחשש שישראל יקנה ממנו (שהרי לא ניכר חימוצם)

ברייתא

התנאים נחלקו מתי החומץ מונע את החימוץ

כיצד מותר לתת קמח לתוך תבשיל בפסח?

ת"ק: יש לתת הקמח לפני החומץ.

י"א: אפשר גם לתת את הקמח לאחר החומץ.

זו היא דעת ר' יהודה שסובר כך בנוגע להלכות בישול בשבת.

לדעת ר' יוסי חומץ ימנע את החמצת הקמח רק כשהחומץ לבדו ולא כאשר הוא מעורב בתבשיל.

להלכה אסור עולא בכל מקרה (כדי להרחיק מעבירה).

זהו הסבר תוס'. וראה מהרש"א, רש"ל, רש"ש.

האם מותר לעבות את התבשיל בקמח של עדשים?

רב פפי (ורבא בלשון 2): כן.

רבא (בלשון 1): אסור במקומות שיש עבדים שעלולים לזלזל.

פסחים מ: (משנה) עד מב. (סוף הפרק)

ביאורי מושגים
 לאו שבכללות: לאו הנאמר בתורה והכולל בתוכו כמה איסורים שונים. החכמים נחלקו האם לוקים על לאו כזה.

משנה

נתינת קמח לתוך חרוסת או חרדל:
 לכתחילה:
 אסור. (כיוון שהקמח יחמיץ)
 בדיעבד, אם נתן:
 חכמים: יאכל מיד.
 ר' מאיר: אסור באכילה בכל מקרה.

רב כהנא (והברייתא כמותו):
 המח' היא רק כשנתן את הקמח לתוך החרדל,
 כשנתן לתוך החרוסת כולם מודים שאסור.
 רב הונא בריה דרב יהודה:
 המח' היא גם כשנתן לתוך החרדל וגם כשנתן לתוך החרוסת.
 הלכה כחכמים.

המשך המשנה

אסור לבשל את קרבן
 הפסח (במים) במשקים
 ובמי פירות.

מנין שאין מבשלים את קרבן-פסח בשאר משקים?
 ת"ק: ק"ו מכך שהתורה אסרה לבשלו במים (שלא
 מפגיגים את טעמו).
 רבי: מהריבוי "ובשל מבושל".

תגובת חכמים לרבי:
 מהריבוי "ובשל מבושל" לומדים שאף אם צלה את קרבן
 הפסח ואח"כ בישלו - חייב מלקות על אכילתו.

נפקא-מינה בין 2 הדעות:
 כשבישל את הקרבן בקדרה
 בנוזלים היוצאים ממנו.
 (ת"ק מתיר, כי אין כאן שום משקה).

דינים נוספים בקרבן-פסח:

- צלאו יותר מדי (עד שנחרך) - אינו חייב.
- אם אכל כזית חי - אינו חייב.
- אם בישלו בחמי טבריה - חייב על אכילתו.

התורה אסרה לאכול רק
 "נא ובשל מבושל".

אך לכתחילה אסור כיוון שהתורה אמרה "כי
 אם צלי אש".

חייב מצד "כי אם צלי" וזה לא צלוי.
 אך על "ובשל מבושל" פטור, כיוון שחמי
 טבריה לא נחשבים בישול.

כמה מלקות לוקה כשאוכל את קרבן הפסח במצבים הבאים?

נא:

רבא: לוקה 2 ("אל תאכלו ממנו נא... כי אם צלי אש").

אביי: לוקה 1 ("אל תאכלו ממנו נא").

מבושל:

רבא: לוקה 2 ("אל תאכלו ממנו... מבושל... כי אם צלי אש").

אביי: לוקה 1 ("אל תאכלו ממנו... מבושל").

נא ומבושל:

רבא: לוקה 3 ("אל תאכלו ממנו נא... מבושל... כי אם צלי אש").

אביי: לוקה 2 ("אל תאכלו ממנו נא... מבושל").

לא נא ולא מבושל ולא צלוי (כגון המבשל בחמי טבריה):

רבא: לוקה 1 ("אל תאכלו ממנו... כי אם צלי אש").

אפשרות 1 בדעת אביי: לוקה 1 ("אל תאכלו ממנו... כי אם צלי אש").

אפשרות 2 בדעת אביי: לא לוקה.

טעמו של אביי:
1. 'כי אם צלי אש' הינו לאו שבכללות.
2. על לאו שבכללות לא לוקים.

הספק בדעת אביי:
האם הדין ש'לא לוקים על לאו שבכללות' תקף תמיד (אפשרות 2) או שאם הלאו שבכללות הוא הלאו היחידי לוקים עליו (אפשרות 1).

דינים נוספים בקרבן-פסח:

• אכל כזית נא מבעוד יום: ת"ק: פטור.

רבי: חייב. (מהרש"א)

• אכל כזית נא משחשיכה: עבר על לאו

• אכל כזית צלי מבעוד יום:

א. רשאי לאכול משתחשך עם בני החבורה שנמנה עליה.

ב. עבר על לאו.

טעמים של חכמים:

איסור נא הוקש לחיוב לצלי אש ("אל תאכלו ממנו נא... כי אם צלי אש") לכן איסור נא תקף רק בשעה שחיוב צלי קיים.

טעמו של רבי:

נלמד מהריבוי "ובשל מבושל".

המקור:

"לאמר... ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש" - וכדעת ר' יהודה (ש"לאו הבא מכלל לאמר לאו הוא").

המשך המשנה

מי תשמישו של הנחתום (שמצנן בהם את ידיו בשעת עשיית המצות):

ישפכו (כיוון שהם מחמיצים מחמת הבצק הנדבק לידיהם).

כשכמות המים מרובה - ישפכם במדרון,
כשכמות המים מועטה - ישפכם בכל מקום.

דינים נוספים שמטרתם למנוע חימוץ:

• אין ללוש כשנמצאים בחמה. (כי השמש מחממת)

• אין ללוש במים חמים (אפילו אם הוחמו רק מהשמש).

• כיוון שבניסן המעיינות חמים יש ללוש במים ש'לנו' (שנשאבו לילה קודם).

• אין להפסיק באמצע הלישה והאפיה לעיסוקים אחרים.

• צריך 2 כלים עם מים (אחד לקיטוף המצות ואחד לצינון הידים).

עבר על אחד הדינים הללו:

האמוראים נחלקו האם אסור (משום קנס) או מותר. (ע"פ ר"ח)

פסחים מב. (תחילת הפרק) עד מג: (5 מהסוף)

ביאורי מושגים

חמץ נוקשה - חמץ שראוי לאכילה בדוחק או שראוי לאכילה לגמרי, אבל הוחמץ רק חלקית. ר"מ סובר שחייבים על חמץ נוקשה בלאו (אבל לא בכרת), ור' יהודה פוטר. הגמרא במסכת חולין (כג) הסתפקה למה ר' יהודה פוטר האם זה בגלל ששיאור הינו ספק חמץ ספק מצה, או שיש לשיאור מעמד ביניים.

איסור חלב - בעולה כל בשר הבהמה מוקרב על המזבח, בכל הקורבנות האחרים מוקרבים על המזבח רק חלקים מאוד מסויימים הנקראים חלבים. אותם חלקים אסורים באכילה בכל בהמה שהיא, גם בהמת חולין. זאת כיוון שאלו החלקים שאמורים להגיע לקב"ה. כיוון שאיסור חלב נובע מפגיעה בקודש איסורו חמור והוא בכרת (רוב איסורי אכילה ובכללם גם איסור חזיר הינם רק בלאו ללא כרת).

שאלה: מדוע מנו רשימת מוצרים ולא הסתפקו בקביעת עקרון כללי?
תשובה: כדי שאם אדם יתקל במוצרים אלו ידע מייד שיש בהם חמץ ויזהר.

משנה

דברים אלו אסורים בלאו ולא בכרת:

כותח הבבלי (תבלין חריף שנותנים בו פירורי פת מעופשת),

שכר המדי (שיכר ששמו בו שעורים),

חומץ האדומי (חומץ ששמו בו בשעורים),

זיתום המצרי (תערובת המורכבת מ1/3 חיטים או שעורים, 1/3 כרכום, 1/31 מלח),

זומן של צבעים (מי טובים שצובעים בהם עור),

עמילן של טבחים (פת העשויה מחיטים שלא הביאו 1/3),

קולן של סופרים (דבק העשוי מקמח שמדביקים בו נעלים וספרים).

ר' אליעזר: גם תכשיטי נשים (תכשירים העשויים מקמח ומשירים את השיער).

המוצרים המנויים במשנה הינם או תערובת חמץ, או חמץ נוקשה (עיין ביאור מושגים)

התנא של משנתנו קבע כי גם על חמץ נוקשה וגם על תערובת חמץ עוברים בלאו

אנו יודעים ש:

ר"א סובר: תערובת חמץ אסורה בלאו,
ר' מאיר סובר: חמץ נוקשה אסור בלאו.

מי מהתנאים הללו שנה את משנתנו (לפיה גם נוקשה וגם תערובת אסורים בלאו)?

רב: ר' מאיר סבר ששניהם בלאו (אבל ר"א סבר שעל נוקשה פטור)

רב נחמן: ר"א סבר ששניהם בלאו (אבל ר"מ סבר שתערובת הינה בכרת)

הגמרא מביאה ברייתא המסייעת לרב (מהברייתא משמע שלר"א על נוקשה פטור).

ר"מ ור' יהודה נחלקו במחלוקת כפולה (משנה מח:):

מחלוקת א' - מתי פיתה נחשבת שיאור (חמץ נוקשה):

שלב א' - הכסיפו פניו: ר"מ: שיאור,
ר' יהודה: מצה כשרה למהדרין,

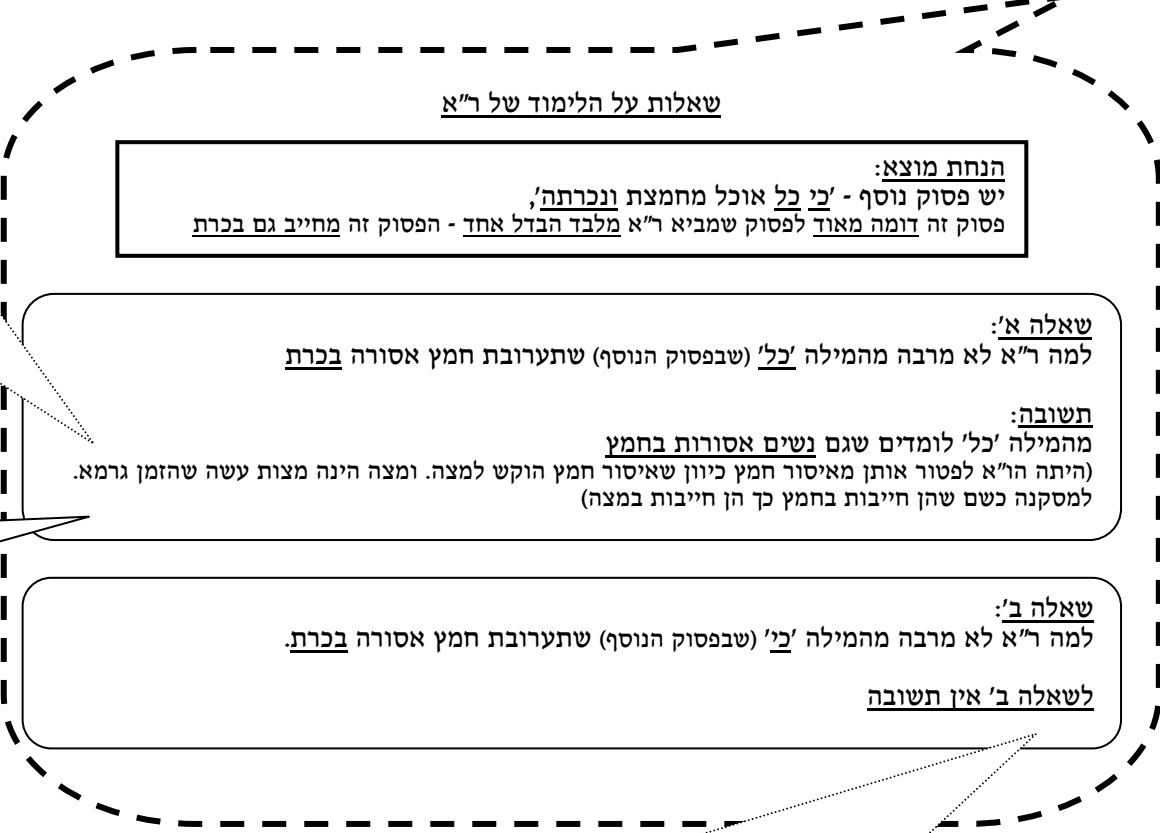
שלב ב' - נוצרו סדקים קדים (כקרני חגבים): ר"מ: חמץ גמור,
ר' יהודה: שיאור.

מחלוקת ב' - מה דינו של שיאור (חמץ נוקשה):

ר' מאיר: שיאור אסור בלאו,

ר' יהודה: שיאור אינו אסור בלאו (עיין ביאור מושגים).

המקור לדברי ר' אליעזר שתערובת חמץ הינה בלאו
'כל מחמצת לא תאכלו' - מהמילה 'כל' לומדים שגם תערובת חמץ אסורה אבל רק בלאו,

שאלות על הלימוד של ר"א

הנחת מוצא:
 יש פסוק נוסף - 'כי כל אוכל מחמצת ונכרתה',
 פסוק זה דומה מאוד לפסוק שמביא ר"א מלבד הבדל אחד - הפסוק זה מחייב גם בכרת

שאלה א':
 למה ר"א לא מרבה מהמילה 'כל' (שבפסוק הנוסף) שתערובת חמץ אסורה בכרת
תשובה:
 מהמילה 'כל' לומדים שגם נשים אסורות בחמץ
 (היתה ה"א לפטור אותן מאיסור חמץ כיוון שאיסור חמץ הוקש למצה. ומצה הינה מצות עשה שהזמן גרמא. למסקנה כשם שהן חייבות בחמץ כך הן חייבות במצה)

שאלה ב':
 למה ר"א לא מרבה מהמילה 'כי' (שבפסוק הנוסף) שתערובת חמץ אסורה בכרת.
לשאלה ב' אין תשובה

לא ניתן לתרץ ששיטתו הכללית של ר"א היא לא ללמוד מהמילה 'כי',
שהרי מצאנו שר"א למד מ'כי כל שאור בל תקטירו' שאסור להקטיר תערובת חמץ.

שאלה:
 מדוע עדיף ללמוד מ'כל' על נשים ולא על תערובת חמץ?
תשובה:
 כשאפשר, עדיף ללמוד על האדם המחוייב ולא על החפץ המחייב

חכמים למדו חיוב נשים באיסור חמץ מהמילה 'כי'.

פסחים מג: (ש 5 מהסוף) עד מה. (המשנה)

ביאורי מושגים

בשר חטאת שנגע בבשר חולין או בבשר שלמים, משנה את מעמד הבשר להיות חטאת (נפק"מ - בשר שלמים נאכל לכולם לשני ימים, בשר חטאת נאכל רק לזכרי כהונה ורק ליום ולילה. בשר שלמים שנגע בבשר חטאת - נאכל רק לזכרי כהונה ורק ליום ולילה)
'שני כתובים הבאים כאחד' - כאשר דין מופיע במקום מסוים, יש כלל ש'לא ללמד על עצמו יצא אלא על הכלל כולו' ולכן אנו למדים מהמקום המסויים על שאר המקרים.
 אולם אם הדין מופיע בשני מקומות אנו מניחים שאם התורה היתה רוצה שנלמד מהפרטים על כלל המקומות, היא היתה מזכירה את הדין רק פעם אחת. מכך שהתורה חזרה והזכירה אותו פעם שניה אנו מניחים שלא ניתן ללמוד אותו על שאר המקומות.

לא ניתן ללמוד מבשר בחלב כיוון ששם הטעם לא אוסר אלא עצם הבישול (והראיה לכך - אם השרה בשר בחלב התערובת מותרת (מהתורה) ואם בישל בשר בחלב התערובת אסורה)

מקור הדין ש'נותן טעם' אסור בכל התורה:

חכמים: 'משרת' - לנזיר אסור לאכול ענבים שנתנו טעם במים (ומנזיר לומדים לכל התורה)

תגובת ר"ע: משם לומדים שבנזיר היתר מצטרף לאיסור

ר"ע: גיעולי נכרים - אוכל שבושל בכלי גויים נאסר בגלל טעם מהכלי. (ומגיעולי נכרי לומדים לכל התורה)

תגובת חכמים: לא ניתן ללמוד מכאן על שאר האיסורים. בגיעולי נכרים יש חומרה מיוחדת - הם נאסרים גם כשטעם האיסור פגום.

תגובת ר"ע: גיעולי נכרים אוסרים רק כשלא עברו 24 שעות בין בישול האיסור לבישול היתר.

תגובת חכמים: גם כשלא עברו 24 שעות חלק מטעם האיסור פגום.

תערובת של איסור והיתר

מעמד התערובת:

אם האיסור נותן טעם - התערובת אסורה.

מה יש לאכול מהתערובת כדי להתחייב (חייבים רק על אכילת כזית):

בכל האיסורים: כזית איסור
 חשוב מאוד: יש לאכול את הכזית בזמן שבו אוכלים 1/2 כיכר (עיין הרחבה על כך בהמשך).

באיסור נזיר: ר"ע: כזית מהתערובת (ההיתר מצטרף לאיסור). חכמים: כזית איסור.

באיסור חמץ: ר"א: כשאכל (או הקטיר) כזית מהתערובת. חכמים: רק כשאכל (או הקטיר) כזית איסור.

מקור הדין שהיתר מצטרף לאיסור בנזיר (לפי ר"ע):

'משרת' - פת שנטבלה במים - כולה הופכת להיות איסור

לא ניתן ללמוד מנזיר על שאר התורה כיוון שדין זה מופיע גם לגבי בשר חטאת (עיין ביאור מושגים) ודין המופיע בשני מקומות לא ניתן ללמוד ממנו (עיין ביאור מושגים)

ישנו לימוד נוסף בנזיר המלמד ששני סוגי איסורים מצטרפים זה עם זה. החידוש בלימוד זה הוא שאיסורים מצטרפים זה לזה גם בלי תערובת, בעוד שאיסור והיתר מצטרפים רק בתערובת (=בבת אחת).

מקור הדין שהיתר מצטרף לאיסור בחמץ (לפי ר"א):

לגבי איסור חמץ בפסח נאמר כל מחמצת, לגבי איסור הקטרת חמץ על המזבח נאמר כי כל שאור - מכאן שתערובת חמץ אסורה.

אכילת כזית איסור

1. כדי להתחייב על אכילת כזית איסור יש לאוכלו בזמן שבו אנשים אוכלים $\frac{1}{2}$ כיכר לחם.
2. כיוון שבחצי כיכר לחם יש 8 זיתים כל תערובת שאחוז האיסור שבה קטן מ $\frac{1}{8}$ לא ניתן להתחייב עליה (כיוון שכשאדם אוכל $\frac{1}{2}$ פרס מהתערובת (8 זיתים) הוא לא מגיע לכזית איסור).
3. בתבלין (כמו כותח הבבלי) יש צורך באחוז איסור גבוה יותר כדי להתחייב. (אנשים לא אוכלים את התבלין לבדו והם מצרפים אותו לאוכל נוסף וכך הם 'מורידים' את אחוז האיסור).

הערות:

1. דין זה הוא מהתורה. (ואנו מקילים בתרומה וחולין שנפלו לתוך תרומה וחולין לא משום שדין בכדי אכילת פרס הוא מדרבנן, אלא כיוון שדין תרומה בזמן הזה הוא מדרבנן).
2. אדם שאוכל כותח הבבלי לבדו לא מתחייב (למרות שאכל כזית איסור בכדי אכילת פרס) כיוון שבטלה אכילתו אצל אכילת שאר האנשים.

פסחים מה. (המשנה) עד מו. (המשנה הראשונה)

ביאורי מושגים

אוכל שנפסד - כדי שאוכל יקבל טומאה עליו להיות ראוי למאכל אדם. הברייתא קובעת שכדי שאוכל שראוי למאכל אדם יפסיק לקבל טומאה עליו להפסד לא רק מאכילת אדם אלא גם מאכילת כלב.
 הרמב"ם והראב"ד נחלקו בהבנת הברייתא. הרמב"ם קבע שהברייתא מתייחסת לאוכל שכבר נטמא (אבל אוכל שלא נטמא מפסיק לקבל טומאה כשהוא נפסד מאכילת אדם) הראב"ד קבע שהברייתא התייחסה לכל אוכל שהוא (שמהרגע שהוא ראוי לקבל טומאה הוא לא מפסיק להיות ראוי עד שלא יפסד גם מאכילת כלב).

תחילת המשנה

בצק שנמצא בסדקי קערה

לעניין חמץ בפסח: פחות מכזית - בטל, יותר מכזית - צריך לבער.

למה התייחסה המשנה

ברייתא א': לבצק שלא מחזק את הקערה. (אבל בצק שמחזק את הקערה בטל תמיד - אפילו ביותר מכזית)

ברייתא ב': לבצק שמחזק את הקערה. (אבל בצק שלא מחזק את הקערה צריך לבער תמיד - גם בפחות מכזית)

מה היחס בין הברייתות

רב הונא: הברייתא הראשונה טעות.

האמוראים נחלקו האם פוסקים תמיד כרשב"א (שחמץ ששינה ייעוד בטל) או רק כשעשה מעשה (למשל טיח את החמץ).

רב יוסף: הברייתות נחלקן במח' תנאים מה מעמד חמץ שייעודו לשימוש אחר. ברייתא א' סברה (כרשב"א) שחמץ כזה בטל. ברייתא ב' סברה שחמץ כזה לא בטל.

אביי: הברייתות לא חלוקות אלא משלימות. (ושתיהן סוברות (כרשב"א) שחמץ שיועד לשימוש אחר בטל):

ההסבר לסתירה בין הברייתות

- בקרקעית הקערה** (שם הוא משמש לחיזוק בצורה מובהקת) - הבצק בטל תמיד (ולכך התייחסה ברייתא א')
- בחלק העליון של הקערה** (שם הוא לא משמש לכלום) - צריך תמיד לבער (ולכך התייחסה ברייתא ב')
- בשאר הקערה** (שם הדפנות לא קריטיות אבל עוזרות ללישה) - פחות מכזית - יש לבטל, יותר מכזית - צריך לבער (ולכך התייחסו שתי הברייתות).

אוכל שנפסד (עיין ביאור מושגים)

ברייתא: מח' תנאים מתי האוכל מפסיק להחשב אוכל כשנפסד מאכילת אדם (ר' נתן) או כשנפסד מאכילת כלב (ת"ק)

במשנה בטהרות פסקו כת"ק: כדי שאוכל לא יקבל טומאה עליו להפסד מאכילת כלב.

מתי שתי חצאי זיתים מצטרפים

כשקשורים בחוט בצק - כשהחוט יכול להחזיק אותם - מצטרפים, כשהחוט לא מחזיק אותם - אינם מצטרפים,

כשנמצאים באותו בית - מצטרפים,

כשנמצאים בבית פנימי וחיצוני, בבית ובאכסדרא, בשתי קומות - ספק.

חמץ שנתנו לעיבוד עורות

אם נתן עור בחמץ - התבטל החמץ מיד.

אם לא נתן עור - החמץ מתבטל רק אחרי 3 ימים.

המשך המשנה

בצק שנמצא בסדקי קערה

לעניין טומאה:

- א. הדין זהה לחמץ בפסח,
- ב. מקפיד עליו - חוצץ,
- לא מקפיד - לא חוצץ.

סתירה!

מסעיף א' משמע שדין טומאה כדין חמץ (יותר מכזית נחשב, פחות מכזית לא נחשב) ואילו מסעיף ב' משמע שההבדל הוא אם מקפיד או לא.

תירוצו של רב יהודה:
צריך לכתוב בסעיף א': 'דין טהרות שונה מדין חמץ'

תירוצם של האמוראים האחרים:

סעיף א': מתייחס לימי הפסח שאז מתוך שהבצק נחשב לעניין חמץ הוא נחשב לעניין טהרות.

סעיף ב': מתייחס לשאר ימות השנה שאז רק אם מקפיד החמץ נחשב.

האמוראים נחלקו לאיזה עניין מחשיבים את הבצק:

אביי: לעניין הצטרפות לאוכל אחר לצורך העברת טומאה (אוכל מטמא רק אם יש בו לפחות כביצה).

רבא: לעניין חציצה בטבילה.

רב פפא: לעניין טימוא הקערה (אם הבצק בטל הרי זה כאילו הטומאה נגעה ישירות בקערה, אם הבצק נחשב הטומאה נגעה בבצק וטימאה אותו והבצק כעת לא יכול לטמא את הקערה - שהרי אוכל לא מטמא כלי).

פסחים מו. (המשנה הראשונה) עד מז. (ש5 מהסוף)

ביאורי מושגים

חלה - יש להפריש חלה מכל אפיה בכמות משמעותית. מהתורה חיוב זה הוא רק בארץ ישראל וחכמים הוסיפו ותיקנו חלה גם בחוץ לארץ (אם כי חלת חו"ל פחות 'נחשבת' ולכן היא אסורה רק לכהנים שנטמאו בטומאה היוצאת מגופם אבל כהנים קטנים למשל מותרים בתרומה זו) המשנה שלנו דנה בהפרשת חלה טמאה. חלה טמאה לא ניתן לאוכלה. לכן כשמפרישים אותה ביו"ט אסור לאפות אותה כיוון שהיתר אפיה ביו"ט קיים רק כשאופים לצורך אבל כשאופים שלא לצורך (כמו כאן שאסור לאוכלה) לא הותרה אפיה. ביו"ט של פסח מתעוררת בעיה עם חלה טמאה כיוון שאם לא נאפה אותה היא תחמיץ. (ולאפות זכור אסור לנו) התנאים במשנה הציגו כמה פתרונות לבעיה זו.

משנה

בצק שנאפה והכסיף אבל לא נסדק
(סידוק הוא הסימן להחמצה):

אם בצק המקביל לו החמיץ - סימן
שגם הוא החמיץ

אם אין בצק מקביל

עלינו למדוד זמן - **אם עבר כבר זמן הילוך מיל - הבצק החמיץ** (בשו"ע נפסק שזמן זה הוא 18 דקות, אבל יש דעות אחרות של 24 דקות ו22.5 דקות)

הזמן שעל אדם לטרוח כדי או ליטול ידים, או לחפש מניין או לטבול את כליו של בעה"ב:

אם זה בדרך - 4 מיל,
אם זה לא בדרך - מיל.

רנב"י הוסיף גם דין רביעי:

עור בעלי חיים שעיבדוהו מפסיק לטמא כבשר נבילה אחרי שהלכו בו 4 מיל.

משנה

כיצד מפרישים חלה טמאה ביו"ט (עיין ביאור מושגים):

ר"א: יאפה אותה ואז יקרא לה שם (קריאת השם היא המגדירה אותה כחלה).

בן בתירא: יפרישנה ומיד יטילנה במים קרים (כדי למנוע את החמצה).

ר' יהושע: אין שום בעיה עם זה שהיא תחמיץ (שהרי אחרי ההפרשה החלה כבר לא שלו).

מדוע ר"א ור"ב סברו שהחלה ברשותו (ולכן אסור לתת לה להחמיץ), **בעוד שר"י סבר שאיננה ברשותו** (ולכן אין בעיה שתחמיץ):

אפשרות א':

ר"א ור"ב: כיוון שהמפריש מחליט למי לתת את החלה הוא מוגדר כבעל זכויות על החלה ('טובת הנאה היא ממון')

ר"י: אין לו שום זכות בחלה.

אפשרות ב':

ר"א ור"ב: אמנם טובת הנאה אינה ממון אבל כיוון שתיאורטית הוא יכול להישאל על החלה הוא מוגדר כבעל זכויות פוטנציאליות על החלה.

ר"י: אין לו שום זכות בחלה.

קושיות על שיטת רב חסדא

שאלה: כיצד תקנו חכמים לבשל מיו"ט לשבת בעזרת עירוב תבשילין?
תשובה: מהתורה מותר לבשל משבת ליו"ט וחכמים תיקנו עירוב לצורך היכר.

קושיות על הקביעה שמהתורה מותר לבשל מיו"ט לשבת

שאלה: מדוע אסור להכין את לחם הפנים מיו"ט לשבת.
תשובה: כיוון ששם מדובר על שבת שאינה סמוכה ליו"ט - אלא שבוע אחריו.

שאלה: מדוע אסור להכין את שתי הלחם בשבועות - הרי הן נאכלות בשבועות עצמו.
תשובה: יש מיעוט מיוחד ('לכם') לפיו מותר לבשל ביו"ט רק לצורכנו ולא לצורך קרבן.

שאלה: חכמים התירו לשחוט בהמה מסוכנת ביו"ט כל עוד יש זמן כדי לאכול תיאורטית כזית ממנה - מכאן שמתחשבים בתרחיש תיאורטי?
תשובה: שם האדם אכן מתכנן לאכול כזית (כיוון שיועד שבכך 'ציל' את הבהמה).

אדם שמבשל מיו"ט ליום חול:

רב חסדא: לוקה.

רבה: אינו לוקה.

טעמו של רבה: מתחשבים בתרחיש תיאורטי ('הואיל') שיבואו אורחים ויתברר שהבישול היה לצורך יו"ט.

טעמו של רב חסדא: לא מתחשבים בתרחישים תיאורטים (לא אומרים 'הואיל')

פסחים מז. (5 מהסוף) עד מח: (המשנה הראשונה)

ביאורי מושגים
כיסוי דם - השוחט חיה או עוף (לא בהמה) חייב לכסות את דם השחיטה. אם כיסה את הדם והדם התגלה פטור מלכסות שוב כיוון שהחיוב איננו שהדם יהיה מכוסה אלא שהאדם יכסה. הכיסוי צריך להיעשות בעפר פריך ולא בעפר דביק, באבנים או בדבר שאינו אדמה.

רבה: מתחשבים בתרחיש תיאורטי ('הואיל')
 ולכן אדם שמבשל מ"ט ליום חול אינו לוקה - כיוון שיייתכן שיבואו אורחים ויתברר שהבישול יהיה לצורך יו"ט.

דחיה:
 מדובר כשחרש בעפר שאינו ראוי לכיסוי (למשל בבוץ).

קושיה ראשונה על שיטת רבה:
 המשנה קובעת שהחורש ביו"ט לוקה.
 אם מתחשבים בתרחיש תיאורטי - החרישה יכולה תיאורטית לשמש לכיסוי דם שחיטה לצורך יו"ט.

דחיה:
 המשנה מתייחסת לאדם שהבעיר בעצי הקדש ועל כך הוא לוקה.

קושיה שניה על שיטת רבה:
 המשנה קובעת שהמבעיר ביו"ט לוקה.
 אם מתחשבים בתרחיש תיאורטי - ההבערה יכולה תיאורטית לשמש לבישול ליו"ט.

לא ניתן לתרץ שהסיק בעצי מוקצה בין השאר כיוון שרבה מודה שאיסור מוקצה הוא מדרבנן, (וגם מסיבה נוספת)
 לא ניתן לתרץ שהסיק בעצי ע"ז כיוון שאז היה לוקה גם על הבאת העצים לביתו.

רמי ב"ח: התנאים נחלקו בשאלה האם מתחשבים בתרחיש תיאורטי ('הואיל')
ר' אליעזר: מתחשבים בתרחיש תיאורטי ('אומרים הואיל')
 לכן מותר לאפות את כל הלחמניות כיוון שתיאורטית יכול לקחת חתיכה לחלה מכל לחמניה.
ר' יהושע: אין מתחשבים בתרחיש תיאורטי ('לא אומרים הואיל')
 לכן אסור לאפות את כל הלחמניות למרות שתיאורטית יכול לקחת חתיכה לחלה מכל לחמניה.

רב פפא ורב שישא בר"א: אין קשר בין המחלוקות.
 ייתכן שר"א סבר שלא מתחשבים בתרחיש תיאורטי אבל אצלנו לא מתבססים על תרחיש תיאורטי (שאולי יבואו אורחים) אלא על הנחה שלכל לחמניה יש סיכוי להאכל בידי האופה שנמצא כבר בפנינו,
 ייתכן שר' יהושע סבר שמתחשבים בתרחיש תיאורטי אבל אצלנו יש חלה שודאי לא תהיה ראויה לאף אחד בכל תרחיש שיהיה

משנתינו
כיצד מפרישים חלה טמאה ביו"ט:
ר"א: יאפה אותה ורק אז יקרא לה שם.
ב"ב: יפרישנה ומיד יטילנה במים קרים.
ר' יהושע: לא יאפנה וישאירנה שתחמיץ.

רבי: הלכה כר"א,
ר' יצחק: הלכה כבן בתירא

כיצד מצטרפים לחיוב חלה לחמניות שנילושו לחוד

ת"ק ורשב"ג: כשהלחמניות דבוקות,

ר' אליעזר לפי ר' חנינא: כשהלחמניות נמצאות באותו סל,

ר' אליעזר לפי ריב"ל: כשהלחמניות דבוקות וגם נמצאות באותו סל,

ר' יהושע: כשהלחמניות נאפו באותו תנור,

מהו השיעור המקסימלי שניתן ללוש בפסח ללא חשש שהבצק יחמיץ:

חיטים:

ר' ישמעאל בר"י בן ברוקה: טובות: 2 קבים, רעות: 3 קבים, ר' נתן בשם ר"א: טובות: 3 קבים.

רב: קב ורבע

שעורים:

ר' ישמעאל בריב"ב: טובות: 3 קבים, רעות: 4 קבים, ר' נתן בשם ר"א: טובות: 2 קבים,

הערות

א. הלכה כר"א לפי הסברו של ר"ח.
ב. ר' ירמיה הסתפק האם פּלטה נחשבת כלי כדי לצרף את הלחמניות או שצריך כלי עם חלל.

פסחים מח: (המשנה הראשונה) עד נ. (סוף הפרק)

ביאורי מושגים

ערב פסח שחל להיות בשבת - אחת לכמה שנים יוצא שליל הסדר חל להיות במוצ"ש. מצב ייחודי זה של לוח השנה יוצר בעיות ותסבוכות רבות. מה לעשות עם החמץ בשבת, איך לאכול סעודה שלישית ועוד.
בזמן שבית המקדש היה קיים יצר מצב זה בעיה לגבי הקרבת קרבן פסח - האם ניתן להקריב קרבן פסח. כיוון שמציאות זו (שי"ד יוצא בשבת) התרחשה אחת לזמן רב היו זקוקים לאנשים שזכרו מה קרה לפני שנים רבות.
כך עלה הלל הזקן לגדולה. בני בתירא לא זכרו מה עושים כשי"ד חל להיות בשבת והלל שזכר מה נהגו לעשות זכה להוקרה רבה על כך.

משנה

לישת קמח ללא החמצה

ר"ג: 3 נשים יכולות ללוש לחוד את בצקן גם אם יש רק תנור אחד (לא חוששים שהתנור יתפס ע"י אחת מהן והבצק של השניה יחמיץ בינתיים)

חכמים:

הן חייבות לעבוד בשיטת הסרט הנע (חוששים שעיסה תחכה לתנור שיתפנה ובינתיים תחמיץ).

ר"ע:

אין לקבוע כללים מוחלטים הכל תלוי בטיב התנור, העצים, והאופות (ולכן אם הבצק תופח אותה ישה תשטוף ידיה במים קרים).

משנה

דין חמץ ודין שיאור

חמץ - חייבים כרת על אכילתו,
חמץ נוקשה - למרות שיש לשורפו ואסור לאוכלו - האוכלו פטור.

מתי פיתה נחשבת חמץ ומתי שיאור:

שלב א' - הכסיפו פניו: חכמים: שיאור,
ר' יהודה: מצה כשרה למהדרין,

שלב ב' - נוצרו סדקים דקים (פקרני חגבים): חכמים: חמץ גמור,
ר' יהודה: שיאור,

בגמרא בדף מג הובא שר"מ חולק על המשנה כאן וסובר שעל חמץ נוקשה חייבים מלקות (אך לא כרת) עיין שם.

חכמים (שהם ר"מ) סוברים שכיוון שנוצרו סדקים אנו מעריכים שהבצק בפנים החמיץ.

משנה (חלק א')

שכח חמץ בבית

הלך לדבר רשות - יחזור בכל מקרה,

הלך לדבר מצוה - יחזור רק אם לא יפסיד את המצוה.

הלך לפיקוח נפש - לא יחזור

יצא מירושלים ושכח קודש פסול בתרמילו

אם עוד רואה את י-ם - יחזור וישרוף את הקודש בים.

אם כבר עבר את צופים - ישרוף את הקודש במקומו.

משנה

ערב פסח שחל להיות בשבת

ר"מ: מבערים את כל החמץ ביום שישי (י"ג בניסן).

חכמים: מבערים את כל החמץ ביום שבת (י"ד בניסן).

ר"א בן צדוק: חולין מבערים ביום שישי ותרומה בשבת.

סעודות

1. סעודת האירוסין הראשונה - נחשבת סעודת מצוה, סעודת האירוסין השניה - ר' יוסי: נחשבת מצוה. ר' יהודה: נחשבת רשות.
2. תלמיד חכם שמרבה בסעודות - סופו שיתמוטט ויאבד את עולמו.
3. סעודה יכולה מצד אחד לרומם את עולמו הרוחני של האדם ומצד שני למוטט אותו ועל כן אסור לתלמיד חכם להשתתף בסעודת שחיתות' אלא רק בסעודה ערכית שיש לה טעם ומשמעות.
4. אדם שלא למד תורה - אין לו זכות מוסרית לאכול בעלי חיים.

נישואין

1. ת"ח כדאי לו שיתחתן עם אישה מבית טוב. האישה היא זו שתחנך את ילדיו, במיוחד עם הת"ח ילך לעולמו בגיל צעיר.
2. נישואים של ישראל לכהנת הם דבר בעל עוצמה אדירה. אם הישראל ראוי לכך (ת"ח וכיו"ב) הנישואין הללו ימריאו לשחקים אבל אם הוא לא ראוי הנישואין עלולים לעלות על שרטון.

יחסי עם הארץ ותלמידי החכמים

1. עמי ארצות הינם אנשים ברמה בהמית שלא מתעניינים בדברים רוחניים.
2. ישנה איבה ושינאה אדירה בין תלמידי החכמים שמייצגים עולם רוחני וערכי לבין עמי הארץ שחיים בעולם בהמי.
3. כשעמי ארצות רואים תלמידי חכמים עוסקים בתורה ובעולמות עליונים הם מתקנאים בהם מאוד.
4. אין למסור לעמי ארצות עדות או לקבל מהם. אין לגלות להם סוד, אין למנותם אפטרופסים, ואין להתלוות אליהם (אנשים אלו שאינם דואגים לעצמם ודאי שלא ידאגו לבני לוייתם)
5. החכמים נחלקו האם יש להשיב לעמי ארצות אבידה מתוך תקוה שמישהו מצאצאיהם יחזור בתשובה, או לא.

משנה (חלק ב')

על איזה גודל של חמץ וקודש יש לחזור

ר"מ: כביצה,

ר' יהודה: כזית,

חכמים: קודש פסול - בכזית, חמץ - בכביצה.

קושיה: לגבי שיעור ברכת המזון מצאנו דעות הפוכות - ר"מ - כזית, ר' יהודה - כביצה.

בברייתא מובאת דעתו של ר' נתן החולק וסובר כי בשניהם השיעור הוא שתי ביצים.

תירוץ א':

ר' יוחנן: יש להחליף את דבריהם.

תירוץ ב':

אביי: מדובר בתחומים שונים.

בברכת המזון נחלקו התנאים האם יש לברך על שיעור אכילה (כזית) או על שיעור שביעה (כביצה),

לגבי חזרה נחלקו התנאים האם יש לחזור לפי שיעור טומאה (כביצה) או לפי שיעור האיסור (בכזית).

פסחים נ. (תחילת הפרק) עד נב. (ש3)

ביאורי מושגים

כוחו של מנהג - פרקנו עוסק רבות במנהגי הציבור. בניגוד לתקנות חכמים שכוחן נובע ישירות מהתורה, מנהג הוא הסכמה ציבורית שכוחו נובע מכוח הציבור.
 הגמרא מחלקת חלוקה מהותית בין מנהג עם תוקף שחייבים לקיים לבין מנהג סתמי שנהג הציבור הרחב מתוך בורות וחוסר הבנה הגמרא בנדרים (טו.) הבינה שחכמים תיקנו שלמנהג יהיה תוקף של נדר. הגמרא אצלו מביאה מקור אחר, להבנתה כוחו של המנהג נובע מהתביעה 'שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אימך'. מקור שלישי לכוחו של המנהג הוא הפסוק 'לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים' שנדרש גם כמוסב על מנהג.

משנה

חציו הראשון של י"ד בניסן

במקום שנהגו לעשות מלאכה: מותר,

במקום שנהגו לא לעשות מלאכה: אסור,

ההולך ממקום שנהגו למקום שלא נהגו או להיפך: אסור

מנהג

אל ישנה אדם מפני המחלוקת.

ביעור פירות שביעת

המוליך ממקום שלא כלו פירות למקום שכלו: חייב לבער.

מסקנה מהמשנה: מחצות ואילך אסור לעשות מלאכה לכולם.

קושיה:

גם בערבי יו"ט אחרים ובערבי שבתות אסור לעשות מלאכה מחצות. למה המשנה התייחסה רק לערב פסח?

תשובות:

א. בפסח אסור מחצות, בשאר יו"ט אסור מזמן המנחה (הראשונים נחלקו האם הכוונה למנחה גדולה (6.5 שעות זמניות) או מנחה קטנה (9.5 שעות זמניות))

ב. בפסח אסור ממש, בשאר יו"ט אינו רואה סימן ברכה במעשיו.

סימן ברכה וסימן קללה

1. העושה מלאכה בערבי יו"ט ושבט ובמוצאי ימים אלו (במשך תוספת זמן של חול על הקודש) - אינו רואה סימן ברכה במעשיו.
2. אדם שמלאכתו או עושרו מנקר עיניים - לא מתעשר משום שכולם מסתכלים עליו, מקפידים עליו, ונותנים בו את עיניהם.
4. אלו אינם רואים ברכה במעשיהם: אדם שניזון מהשכרת חפציו (השכר על כך מועט), מתרגום בשבת (כיוון שנהנה משכר שבת), מעיסוק ביתומים (כיוון שאינם ברי מחילה על פגיעה בממונם), עיסוק מצוה (כך ביקשו אנשי כנסת הגדולה).

אנשי כנסת הגדול תיקנו 24 תעניות ובהן ביקשו שלא יתן להם להתעשר כדי שלא יפסיקו את עיסוקם.

ואם העוסק עוסק לשמה ולכן ימשיך בעיסוקו גם אם יתעשר - הוא יכול להתעשר.

מצוה שלא לשמה:

- א. יש עליה שכר (כמובן שהשכר פחות משכרו של העושה לשמה).
- ב. עתיד כוח המצוה לגרום לו לעשותה בעתיד לשמה.

מנהגים

מנהג בעל תוקף:
מחייב,

וכשהמנהג עלול להביא לידי תקלה (למשל הנהגים להפריש מאורז עלולים להפריש מעיסת אורז הפטורה על עיסת מיני דגן החייבת) חובה לבטלו.

מנהג ללא תוקף:
לא מחייב, אבל אם הנהגים הינם עמי ארצות אסור לבטל את מנהגם.

העובר ממקום למקום:

אביי: עליו לאמץ את מנהגי שני המקומות לחומרא (אלא אם כן מקומו הראשי הוא א"י - שאליה משועבדות שאר הארצות).
רב אשי: אם דעתו לחזור - ינהג כמנהגי מקומו הקודם (ובתנאי שלא יתנגש בפהרסיא עם מנהגי המקום החדש).
אם אין דעתו לחזור - ינהג כמנהג מקומו החדש.

האמוראים אימצו את שיטת רב אשי להלכה.

מנהג מיקל

כדי לקיים מנהג מיקל יש צורך לראות בר סמכא שנהג להקל (הגמרא לא מכריעה על איזה בר סמכא ניתן לסמוך ועד כמה).

ציטוט מהמשנה

פיסקא א':

ההולך ממקום שעושים מלאכה למקום שלא עושים: אסור

פיסקא ב':

ההולך ממקום שלא עושים מלאכה למקום שעושים: אסור

הסיפא:

אל ישנה אדם את מנהגו מפני המחלוקת

התירוץ של אביי:

הסיפא מוסבת רק על פיסקא א' (כאשר מנהג המקום החדש הינו מחמיר).

סתירה:

במקרה המופיע בפיסקא ב' על האדם לנהוג בניגוד למקום שבו הוא נמצא.

ואילו בסיפא כתוב שאסור לשנות מהמנהג!

התירוץ של רבא:

בפיסקא ב' כשהאדם לא עושה מלאכה הוא אינו מעורר מחלוקת.

כשאדם לא עושה מלאכה אין זה בהכרח משום שהוא סובר שאסור לעשות מלאכה.

ייתכן שהוא סתם מתבטל להנאתו.

פסחים נב. (ש3) עד נג. (המשנה)

ביאורי מושגים

ביעור פירות שביעית - בשנת השמיטה הארץ שייכת לכלל הציבור ולא רק לבעליה הרגילים של הקרקע. חשוב לדעת ש'כלל הציבור' כולל גם את בעלי החיים. לבעלי החיים יש גם כן זכות לאכול חופשי משדות הארץ. יתר על כן כאשר נגמרים הפירות מהשדה ובעלי החיים לא יכולים יותר לאכול מהשדה חובה על האדם לבער את פירות השביעית המוחזקים בידו.
הראשונים נחלקו האם הביעור הוא ביעור ממש (מהרגע שכלו הפירות חובה לשרוף את כל הפירות שנשארו בבית) או שמספיק להפקיר אותם לציבור הרחב (ואחרי שהפקיר יכול גם המפקיר לזכות בפירות).

עונשו של בן ישיבה שעבר על איסור דרבנן:

בארץ ישראל - היו רק מלקים אותו, אבל מפאת כבוד התורה לא היו מנדים אותו.
שיטת רב יוסף - הגמרא מסתפקת כיצד הוא נהג בן ישיבה שחילל יו"ט שני. האם הלקהו כמנהג אנשי ארץ ישראל או שהחמיר מהם ואף נידהו.

חומרת יו"ט שני

למרות שיו"ט שני הינו תקנת חכמים חובה לקיימו ומי שמחללו יש להענישו על כך (גם אם הוא 'בן ישיבה')

דחיה: אנו יודעים שר' יהודה בא להחמיר ולא להקל

רב שישא בר"א:
כשמולך ממקום שכלו למקום שלא כלו. ת"ק אוסר ור' יהודה מתיר

הצעה נוספת:
כפי ההצעה הקודמת מלבד זאת שמשנים את הגירסא: ת"ק מתיר, ור"י חולק ומחמיר

אביי:
כשמולך ממקום שלא כלו למקום שכלו ואז חוזר למקומו הראשון (שבו לא כלו) ת"ק - מתיר, ר' יהודה - אוסר

רב אשי:
חבית ובה שלושה מיני ירקות כבושים ת"ק - מותר עד שיכלו כל המינים (כשיטת ר' יהושע) ר' יהודה - כל מין שכלה יש להוציאו מהחבית (כשיטת ר"ג)

רב אשי:
כשהפירות הנגישים לבע"ח נגמרו, ונשארו רק פירות שאינם נגישים ת"ק - מותר עד שיכלו כל הפירות (כשיטת ת"ק) ר' יהודה - כל מין שכלה יש להוציאו מהחבית (כשיטת רשב"ג)

ציטוט מהמשנה

המולך ממקום שלא כלו פירות למקום שכלו או להיפך: חייב לבער.

ר' יהודה:

אומר 'צא והבא לו אף אתה'

במה נחלקו ת"ק ור' יהודה

ביעור פירות שביעית

- הקביעה מתי הפירות כלו מן השדה היא קביעה איזורית. כשכלו הפירות מהאיזור מתחיל הביעור (טעם הדבר - כל חיה ניזונה מפירות האיזור שלה ולא מפירות האיזורים האחרים - ועיין להרחבה בביאור מושגים)
- שלושת האיזורים הראשיים הם יהודה, גליל, ועבר הירדן המזרחי (המשנה בשביעית מוסיפה שכל איזור ראשי מתחלק לשלושה איזורים משניים: האיזור ההררי, איזור השפלה ואיזור העמקים).
- התנאים נחלקו האם מי שיצא עם פירות שביעית חייב לחזור לארץ כדי לבערם, או שיכול לבערם במקומו (והאמוראים נחלקו כמי יש לפסוק).

אסור להפסיד פירות שביעית, ולכן אסור לקצוץ ענפים שיש עליהם פירות שעוד עתידים לגדול.

ממתי הפירות מוגדרים פירות: ברוב פירות האילן: משעה שהם מופיעים (אפילו אם הם קטנים מאוד)

בזיתים: חכמים: משינצו (תגדל עליהם מעטפת השומרת עליהם), ר' יוסי: משעה שמופיעים

בענבים: חכמים: משיגיעו לגודל פול הלבן, ר' יוסי: משעה שמופיעים

בחרובים: חכמים: משיצאו שרשראות של חרובים, ר' יוסי: משעה שמופיעים

רב יוסף: אדם הפוסק הלכה לעצמו נוטה אוטומטית להקל (שנאמר 'מקלו יגיד לו')
לכן עליו לבחון את טעמי הדברים היטב היטב לפני שהוא מקל לעצמו.

פסחים נג. (המשנה) עד נד: (המשנה)

ביאורי מושגים
מכירת בהמה גסה לנוכרי - חכמים אסור למכור לגוי בהמה גסה מחשש שיבוא גם להשכיר או להשאל לו בהמה (כשיהודי משאל לגוי בהמה והיא עושה מלאכה בשבת היהודי עובר על 'לא תעשה כל מלאכה... ובהמתך')

המשנה

מכירת בהמה גסה לגויים - אסורה (כיוון שעומדת לעבודה)
ר' יהודה: מותר למכור בהמה פגועה (כיוון שלא ראויה מלאכה)
בן בתירא: מותר למכור סוס (כיוון שמשמש רק לרכיבה)
היתר מכירת בהמה דקה - תלוי במנהג המקום.
היתר אכילת בשר צלוי בליל הסדר - תלוי במנהג המקום.

ולפי ר' שמעון אין בעיה כיוון שלא הקדיש במפורש את הבשר.

ואם אמר על החיטים שהם לפסח - אין בעיה

במקרים אלו אסור מעיקר הדין
1. אכל גדי מקולס (צלוי כולו על המקל כפי שהיו צולים את קרבן פסח).
2. אמר במפורש על הבשר שהוא לפסח.

המשנה

הערות:
1. מטרת שני המנהגים זהה: למנוע מבני הזוג לעבור על איסור תשמיש המיטה,
2. התנאים נחלקו האם אלו שנוהגים לא להדליק נוהגים כך גם כשיוה"כ חל בשבת (חכמים) או שאז כולם מדליקים (רשב"א).

הדלקת אור ביום כיפור
בבית - תלוי במנהג המקום.
בבתי כנסיות ומדרשות, בבתי חולים, ברחובות חשוכים - מדליקים.

כשיוה"כ חל ביום חול - מברך במוצאי יוה"כ על היתר ההנאה מהאור, (ולכן מברכים רק על אור שדלק במשך יוה"כ)
כשיוה"כ חל בשבת - מברך במוצאי יוה"כ (שהוא גם מוצ"ש) על עצם האור (לכן מברכים על כל אור)

האור של הגיהנום - נברא ביום שני (לכן ביום זה לא נאמר כי טוב)
האור שלנו - עלה בער"ש במחשבה להיבראות - והאדם יצרו בפועל במוצ"ש

10 דברים נבראו בערב שבת:

יצירות על טבעיות: באר (של מרים), מן, וקשת, ענייני הלוחות: כתב (של הלוחות), המכתב (של הלוחות) והלוחות, מקומות על טבעיים: קברו של משה, והמערה של משה ואליהו, אירועים על טבעיים: פתיחת פי האתון (של בלעם), ופתיחת הארץ (של קורח)
ר' יאשיה מוסיף בשם אביו: איל ושמיר,
ר' יהודה מוסיף: צבת,
וי"א: גם מקלו של אהרן, וי"א: גם מזיקים וי"א: גם בגדו של אדה"ר.
2 דברים עלו במחשבה בער"ש והאדם יצר אותם מאוחר יותר:
אש ופרד
3 דברים עלו במחשבה בשבעת ימי הבריאה ונוצרו מאוחר יותר
הסרחת המת, שכחון המת מהלב, התבואה שתרכב (וי"א גם המטבעות)

7 דברים נבראו לפני שנברא העולם:

תורה ותשובה,
גן עדן והמקום של הגיהנום,
כיסא הכבוד ובית המקדש,
שמו של משיח.

7 דברים נסתרים מבני האדם

יום המיתה ויום הנחמה,
עומק הדין ומה בליבו של חברו,
במה ישתכר האדם,
מתי מלכות דוד תבוא ומתי מלכות הרשע תעלם.

פסחים נד: (המשנה) עד נה: (המשנה הראשונה)

ביאורי מושגים

'תעניות ציבור' - אם מגיע חודש כסלו ולא ירדו עדיין גשמים גוזרים בית דין סט של שלוש תעניות. אם התעניות הללו לא עזרו גוזרים סט נוסף של שלוש תעניות ואם אלו גם כן לא עזרו גוזרים סט נוסף של שבע תעניות.
 חומרת התעניות היתה עולה מסט תעניות למשנהו כך למשל הסט הראשון היה אסור באכילה רק מהבוקר בעוד שבסט השני והשלישי האיסור היה תקף מהערב. בסט השלישי החמור מכולם היו מוצאים את הדוכן לרחוב והיו מתפללים וזועקים ברחוב העיר (להרחבה ניתן לעיין תענית י"א)
 כל התעניות היו נקבעות דווקא בימי שני וחמישי. וכיוון שאם הצום הראשון היה נקבע ליום חמישי (הסמוך לשבת) היתה נוצרת פאניקה של מחסור בשווקים קבעו חכמים להתחיל את סט התעניות בימי שני. (כך נוצר הביטוי הידוע - 'בה"ב' - שני, חמישי ושני)

משנה

עשיית מלאכה בתשעה באב:

1. תלויה במנהג המקום,
  2. בכל מקום תלמידי חכמים שובתים.
- רשב"ג: לעניין זה כל אחד יכול לנהוג כח"ח.

קושיה:

כאן רשב"ג לא חושש ליוהרה וחכמים חששו
 אבל בקריאת שמע של חתן רשב"ג חשש ליוהרה וחכמים לא חששו

תשובה:

ר' יוחנן: באחד המקומות בילבלו בטעות את דעות החכמים,
 רב שישא בר"א: מדובר במצבים שונים.

מצד אחד: כאן העובדה שהאדם נוהג כח"ח אינה בולטת, בעוד ששם היא בולטת
מצד שני: שם כל העולם קורא וכשהוא קורא הוא אינו פורש מהציבור בעוד שכאן הימנעות ממלאכה היא פרישה מהציבור

הברייתא קבעה שבניגוד לר"כ, ספקו של ט' באב מותר:

שמואל: הכוונה לבין השמשות (המותר באכילה),

ר' יוחנן: הכוונה למצב שבו יש ספק באיזה יום חל ט' באב (ואז מקילים וצמים רק יום אחד)

בין השמשות של ט' באב:

שמואל: מותר באכילה,

ר' יוחנן: אסור באכילה.

שמואל ור' יוחנן קבעו שט' באב אינו כתענית ציבור:

הסבר דברי שמואל: בתענית ציבור 'אחרונה' בין השמשות אסור (ובט' באב מותר)

- הסבר דברי ר' יוחנן: א. בתענית ציבור חובה להתפלל נעילה (ובט' באב רשות)
 ב. בתענית ציבור מוסיפים 6 ברכות לתפילת 18 (ובט' באב לא)
 ג. בתענית ציבור 'ראשונה' בין השמשות מותר (ובט' באב אסור)

משנה

ר"מ:

מי שהתחיל מלאכה לפני י"ד יכול לסיימה ב"ד ניסן (גם במקום שנוהגים לא לעשות מלאכה)

חכמים:

3 מלאכות אלו מותר לעשותם ב"ד (אפילו אם לא התחיל) חייטים, ספרים וכובסים.

ר' יוסי בר יהודה:

גם רצענים יכולים לעבוד ב"ד.

ההיתר תקף רק למלאכות שהן לצורך המועד.

מלאכות אלו הותרו (בנסיבות מסוימות) גם בחול המועד ק"ו שיותרו בערב החג.

משנה

עשיית מלאכה ביום י"ד ניסן:

ביהודה: מותר עד חצות, בגליל: אסור כל היום,

עשיית מלאכה בליל י"ד ניסן:

ב"ה: מותר,
ב"ש: אסור,

משנה זו כשיטת ר' יהודה הסובר שמלאכה בגליל ב"ד היא בגדר איסור מוחלט.

המשנה הראשונה של הפרק היא כשיטת ר"מ הסובר שתוקף האיסור הוא מדין מנהג והוא תלוי במנהג המקומי.

פסחים נה: (המשנה הראשונה) עד נז: (סוף הפרק)

ביאורי מושגים - בעמוד הבא

משנה

תרנגולת דוגרת על ביצים

ב"ד ניסן: מותר להושיבה, בחוה"מ: מותר רק להחזיר.

גריפת זבל מתחת הבהמה

ב"ד ניסן: מותר גם לזרוק לזבל, בחוה"מ: מותר רק לגרוף לצד

הולכת כלים לבית האומן וחזור

מותרת

תוקף ההיתר להחזיר תרנגולת בחוה"מ:

רב הונא: רק כשלא עברו 3 ימים מהיום שברחה, ורק אם דגרה (לפני שברחה) 3 ימים (לפחות)

ר' אמי: בכל מקרה שבו לא עברו 3 ימים מהיום שברחה, (גם אם דגרה פחות מ 3 ימים)

רק אחרי דגירה של 3 ימים הביצה לא יכולה להיאכל. כשלא דגרו 3 ימים, ההפסד הוא מועט (כיוון שהביצה יכולה להאכל) רב הונא: בהפסד מועט לא התירו, ר' אמי: בהפסד מועט התירו.

רבא: מהברייתא משמע שכשכמות הזבל גדולה מותר גם בחוה"מ להוציאה מהחצר (ואביי הבין אחרת את הברייתא)

ההיתר הגורף מתייחס ל"ד ניסן (בחוה"מ מותר רק להחזיר מהאומן ורק כלים שיש חשש שיגנבו)

משנה

6 דברים עשו אנשי יריחו שלא כהוגן

על שלושה לא מיחו בידם:

1. טיפלו בדקלים בערב פסח,
2. כרכו את שמע,
3. גדשו לפני העומר.

על שלושה מיחו בידם:

1. התירו ענפים של עצי הקדש,
2. לקטו פירות שנשרו בשבת,
3. נתנו פאה לירק.

זוהי שיטת ר"י, ר"מ חולק וסובר ש: א. לגבי הדקלים וכריכת שמע - הם נהגו כהוגן, ב. על גדישת העומר - מיחו בידם, ג. הם לא הפרישו פאה מהירק.

מהי 'כריכת שמע':

או שלא הפסיקו בין 'אחד' ל'ואהבת' (הב"ח: שלא האריכו באחד)

או שלא אמרו 'ברוך שם כבוד...'

או לא הפסיקו בין 'היום' ל'על לבבך'

לקצור - מותר לפני העומר

משמעות אמירת 'ברוך שם כבוד':

כשבניו אמרו לו 'שמע ישראל' ענה להם יעקב 'ברוך שם כבוד מלכותו...'

ומכיוון שמשה לא אמר 'ברוך שם...' אנו אומרים אותו בלחש.

אמנם אין בגידולי הקדש מעילה, אבל הם אסורים בשימוש

הגמרא מציעה שני הסברים למחלוקת של אנשי יריחו וחכמים:

עולא: נחלקו על פירות התקועים עדיין בסבך הענפים (וחכמים חששו שיתלשו פירות מחוברים) פירות שעל הרצפה לפי כולם מותרים (ואינם מוקצה כיוון שהיו מוכנים לעורבים)

רבין: מדובר על פירות שעל הרצפה (חכמים סברו שהם מוקצה) פירות שתקועים בענפים לפי כולם אסורים (מחשש שיתלשו פירות מחוברים)

פאה פטורה ממעשרות. העניים שלקחו פאה מהירק חשבו בטעות שהירק פטור ממעשרות (כיוון שחשבו בטעות שהוא פאה) ולכן לא הפרישו ממנו מעשרות.

ביאורי מושגים

פאה - ישנם שני סוגי מתנות עניים. מעשר עני (שהיה ניתן בשנה השלישית והשישית לשנות השמיטה) שהעיקרון העומד מאחוריו הוא חובה לחלוק את **היבול** שלנו עם העניים (9% ממנו = עשירית ממה שנשאר אחרי המעשר הראשון) מערכת נוספת של מתנות עניים הם לקט שכחה ופאה. שם החובה היא לחלוק את **הקציר** שלנו (את העבודה שלנו ולא את התוצאות שלה) עם העניים.
לכן את הפאה אנחנו לא **קוצרים** ונותנים לעניים (אלא נותנים לעניים לקצור בעצמם).
לכן החיוב על פאה הוא רק כאשר יש **פעולת קציר** (ובתאנים אין קציר כיוון שלוקחים כל פעם קצת, ובירק אין קציר כיוון שהוא אינו מחזיק מעמד).

שחיתות בצמרת

1. קרה לעיתים שמנהיגי הרוחניים של הציבור היו מושחתים. קרה לעיתים שהמנהיג עצמו היה צדיק גדול (כמו ר' ישמעאל בן פיאכי) אבל בני ביתו ומקורביו היו מושחתים.
2. גם אותם מושחתים שלא נרתעו מלפגוע בזולת חששו לפגוע במקום ולכן הדרך של האדם הפשוט להתמודד עם הגזלנות שלהם הייתה להקדיש את החפץ (ובכך אמנם הוא לא יהנה מהחפץ אבל גם המושחתים לא יהנו ממנו)

פסחים נח. (תחילת הפרק) עד נח: (ש2 מהסוף)

ביאורי מושגים

שתי מסכתות - מסכת פסחים המורכבת מעשרה פרקים מחולקת לשני נושאים. פרקים א-ד וכן פרק י' עוסקים במצוות הפסח השונות. פרקים ה-ט עוסקים בקרבן הפסח ובדיני קרבנות בכלל. בארבעים הימים הקרובים נעשה הפסקה מהלכות מועד ונעסוק בדיני קדשים. בהצלחה!
'קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה' - קרבן התמיד של בין הערבים היה חותם ומסיים את יום הפעילות במקדש. אחרי הקרבת תמיד של בין הערבים לא היו מקריבים שום קרבן אחר. יוצא דופן לכלל זה הוא קרבן הפסח. קרבן הפסח היה מוקרב דווקא אחרי תמיד של בין הערבים זאת כיוון שזמנו הוא לא בי"ד ניסן אלא בערב פסח בזמן שאינו יום ואינו לילה!

המקור לזמן הקרבת תמיד של בין הערביים

משנה

זמן שחיטת תמיד של בין הערביים:

בסתם יום של חול: 8.5, בערב פסח: 7.5,

בערב פסח שיוצא ביום שישי: 6.5
 (הקרבת אבריו של התמיד מתבצעת תמיד שעה אחרי שחיטתו)

דחיה: אם כך כיצד ניתן בערב פסח להקדים את הזמן?

ר"ב"ל: 'בין הערביים' - באמצע החצי השני של היום (מ 8.5 עד 9.5)

רבא: 'בין הערבים' מהרגע שהשמש מתחילה לנטות מערבה (משעה 6.5)

לפי הסבר רבא השעה 6.5 היא השעה שממנה ואילך יש להקריב, ביום רגיל דוחים את הקרבן כדי שיוכלו להקריב לפני התמיד, ובערב פסח מקדימים כדי שיספיקו להקריב את הפסח אחרי התמיד.

במה נחלקו ר' עקיבא ור' ישמעאל

אביי: ערב פסח שחל בשבת - ר"י: התמיד קרב ב7.5, (כמו ערב פסח רגיל) ר"ע: התמיד קרב ב6.5, (כמו ערב פסח שחל ביום שישי)

רבא: ערב פסח שחל בשבת - ר"י: התמיד קרב ב8.5, (כמו יום חול רגיל) ר"ע: התמיד קרב ב7.5, (כמו ערב פסח רגיל)

רבה בר עולא: בשבת רגילה - ר"י: התמיד קרב ב8.5, (כמו יום חול רגיל) ר"ע: התמיד קרב ב7.5, (כמו ערב פסח רגיל)

טעם המח' לפי אביי: מתי מקריבים את הבזיכים,

ר"י: אחרי מוסף (שהוקרב ב6), ולכן ניתן להקריב את התמיד רק ב7.5, ר"ע: לפני מוסף (שהוקרב ב6), ולכן ניתן להקריב את התמיד כבר ב6.5,

טעם המח' לפי רבא: האם חוששים שבשר הפסח (שניתן לצלותו רק במוצ"ש) יתקלקל.

ר"י: חוששים, ולכן מקריבים את התמיד כמה שיותר מאוחר (ב8.5) ר"ע: לא חוששים, ולכן ניתן להקריב את התמיד מוקדם (ב7.5)

ולפי ר"ע מקריבים את הבזיכים אחרי המוסף. לכן הזמן המוקדם ביותר הוא 7.5

טעם המח' לפי רבה בר עולא: האם חוששים שאם נקדים את התמיד בשבת יבואו להקדימו גם ביום חול (שבו צריך עוד להקריב נדרים ונדבות לפני התמיד),

ר"י: חוששים, ולכן מקריבים את התמיד כמו ביום חול (ב8.5) ר"ע: לא חוששים, ולכן ניתן להקריב את התמיד מוקדם (ב7.5)

ולפי ר"ע מקריבים את הבזיכים אחרי המוסף. לכן הזמן המוקדם ביותר הוא 7.5

מה פירוש הלימוד מ'עליה... השלמים'

אביי:
את קרבנות השלמים מקריבים רק על (=אחרי) תמיד של שחר.

רבא:
יש להשלים את כל הקרבנות רק על תמיד של שחר.

ברייתא

המקור לכך שלא מקריבים לפני תמיד של שחר - 'היא העלה' (=ראשונה),

המקור לכך שלא מקריבים אחרי תמיד הערב - 'עליה... השלמים'

פסחים נח: (ש2 מהסוף) עד נט: (המשנה)

מחוסר כפרה - עקרונית כל טמא נטהר על ידי טבילה במקווה וטהרה בערב (אחרי ששקעה השמש).

ישנם שני סוגי חריגים לכלל זה:

טמא מת ומצורע - שצריכים טהרה נוספת לפני הטבילה (טמא מת - צריך הזאת מי חטאת, מצורע - צריך שתי ציפורים)
מחוסרי הכפרה (יולדת, זב, זבה ומצורע) - שצריכים טהרה נוספת אחרי הטבילה (כולם - חטאת ועולה, מצורע - בנוסף לחטאת ולעולה מחוייב גם באשם)

מחוסרי הכפרה שטבלו והגיע הערב טהורים חלקית - מותרים בתרומה ואסורים בקודש.

סדר העבודה במקדש

הקטרת קטורת

תמיד של שחר,

קרבנות היום השונים

תמיד של בין הערביים,

הקטרת קטורת,

הטבת הנרות

בבוקר - הקטורת קודמת לתמיד כיוון שנאמר בה 'בבקר בבקר' (ובתמיד נאמר רק 'בוקר' אחד)

כולם מודים שקרבן פסח מוקרב אחרי התמיד של בין הערביים

הברייתות נחלקו האם פסח מוקרב לפני הקטורת והנרות (כיוון שבנרות כתוב 'אותו' או אחריהן) (כיוון שבפסח כתוב גם 'בין הערבים' וגם 'ערב' ובנרות ובקטורת כתוב רק 'בין הערבים')

בערב - הקטורת מאוחרת לתמיד - כיוון שהכתוב הסמיך אותה להטבת הנרות 'ובהעלות... את הנרות בין הערבים יקטירנה'.

הטבת הנרות הינה הפעולה האחרונה ביום כיוון שכתוב 'אותו' - אין דבר שנעשה אחרי הנרות.

ברייתא

מחוסר כפרה (עיני ביאור מושגים)

בי"ד ניסן:

יכול להקריב אחרי תמיד של בין הערביים.

בשאר השנה:

ת"ק: לא יכול להקריב אחרי התמיד.
ר"י בריב"ב: יכול להקריב אחרי התמיד.

מדוע בי"ד ניסן כולם מתירים להקריב:

העשה של פסח הוא חמור (כיוון שיש עליו חיוב כרת) והוא דוחה את העשה הקל שלא להקריב אחרי התמיד (שאינו עליו חיוב כרת)

קושיות על רב חסדא:

קושיה א': מצורע צריך להקריב גם אשם לפני החטאת (ואשם לא ניתן להקריב)

תשובה: מדובר כשהאשם כבר קרב

קושיה ב': מחוסרי כיפורים צריכים להקריב גם עולה אחרי החטאת (ועולה כבר לא ניתן להקריב)

תשובה: העולה לא מעכבת את הטהרה (ובמצורע היא אמנם מעכבת אולם ניתן להקריבה לפני החטאת).

כיצד ניתן לפי ר"י בריב"ב להקריב בשאר השנה:

רב חסדא: ההיתר תקף רק בחטאת העוף

בחטאת העוף זורקים את הדם על קיר המזבח אבל לא מעלים את הבשר על המזבח עצמו (ולכן אין כאן הקרבה על המזבח אחרי תמיד של בין הערביים)

רב פפא: ההיתר תקף בכל הקרבנות

ובתנאי שיקטיר את הבשר רק למחרת בבוקר (וכדי שהבשר לא יפסל בלינה יש להשאיר אותו במשך הלילה על ראש המזבח)

קושיה על רב פפא:

כפרת וטהרת הבעלים תלויה באכילת המזבח. לכן אם מקטירים את הבשר רק בבוקר הבעלים יהיו טמאים עד הבוקר

תשובה: ההקטרה מעכבת את הכפרה והטהרה רק כשיש אפשרות להקטיר.

סתירה ראשונה בין פסוקים

כתוב אחד אומר: 'לא ילין... עד בוקר' - משמע שבלילה ניתן להקטיר,
כתוב שני אומר: 'והקטיר עליה חלבי השלמים' - משמע שאסור להקטיר אחרי תמיד של בין הערביים,

ישוב לסתירה:

קרבן שדמו נזרק לפני תמיד של בין הערביים - ניתן להקטיר את בשרו בלילה,
קרבן שדמו נזרק אחרי תמיד של בין הערביים - אסור להקטיר את בשרו בלילה,

סתירה שניה בין פסוקים

כתוב אחד אומר: 'לא ילין לבוקר זבח חג הפסח' - משמע שבליל ט"ו ניסן ניתן להקטיר את הפסח (שהוקרב ביום חול - י"ד ניסן)
כתוב שני אומר: 'עלת שבת בשבתו' - משמע שבחג ובשבת אסור להקטיר קרבנות של יום חול

ישוב לסתירה:

ההיתר של הפסוק הראשון תקף רק כשי"ד ניסן חל בשבת, ורק לגבי הקטרת קרבנות השבת (ולא קרבן הפסח) בט"ו ניסן (שהוא יר"ט)

פסחים נט: (המשנה) עד סא. (המשנה)

ביאורי מושגים

מחשבות - על אף שבכל התורה כולה העיקר הוא המעשה, בקודשים העיקר הוא הכוונה. לכן שתי המסכתות הדנות בעיקרי דיני הקדשים (זבחים ומנחות) מקדישות את הפרקים הראשונים שלהם (יחד זה יוצא 505 דף) כדי לדון בפסולי המחשבה של הקרבן.

ישנם שני סוגים מרכזיים של פסולי מחשבה:

מחשבות הפיגול (חוץ לזמנו או חוץ למקומו): שפוסלות את כל הקרבנות (ללא הבדל בין סוג ומין הקרבן).

מחשבות שלא לשמו (שלא לשמו או שלא לשם הבעלים): שפוסלות רק בחטאת ובפסח (שאר הקרבנות כשרים אבל לא עלו לחובת הבעלים)

מתי המחשבה פוסלת:

המחשבות פוסלות רק ב4 העבודות המרכזיות שהן לב הקרבת הקרבן: שחיטה, קבלת הדם, הולכת הדם, וזריקתו על גבי המזבח.

מחשבת בעלים פוסלת בכל אחת מ4 העבודות רק אם חשב על הזריקה (שחט על מנת לזרוק לא לשם הבעלים). אם חשב על העבודה עצמה (שחט לשם בעלים אחר) המחשבה לא פוסלת. זאת כיוון שהמשמעות של הבעלים היא בכפרה, והכפרה היא רק בזריקה. (יוצא דופן מכלל זה הוא קרבן פסח. שבו החשיבות של הבעלים היא גם בשחיטה ולכן אם שחט פסח שלא לשם הבעלים פסל את הקרבן)

מחשבות בפסח: כיוון שבפסח יש משמעות רבה מאוד לא רק לזריקת הדם אלא גם לאכילת הבעלים ישנן שתי מחשבות הפוסלות רק בפסח (ורק בשחיטה כיוון שלעניין האכילה העיקר היא השחיטה): שלא לשם אוכליו ושלא לשם מנויו

(הבדל נוסף שקיים בין פסח לשאר העולם הוא ההבדל שהזכרנו בפיסקה הקודמת לגבי מחשבת בעלים)

הגמרא מסתפקת מתי מחשבה מעורבת פוסלת

אפשרות א': אפילו באותה עבודה (כר' יוסי שמחשיב את סוף דברי האדם)

אפשרות ב': רק בשתי עבודות שונות (אבל בעבודה אחת הולכים אחרי המחשבה הראשונית כר"מ)

הגמרא מנסה להוכיח את הספק ממשנתנו ומהמשנה הבאה, אך ללא הצלחה.

הקביעה היחידה שהגמרא הצליחה להוכיח היא שלפי אפשרות ב' חובה להניח שניתן לחשב מעבודה לעבודה (למשל - אם שחט במחשבה להוליך שלא לשמה - הקרבן פסול)

משנה

פסח שעבד אחת מעבודותיו שלא לשמו - פסול,

מחשבה מעורבת (לשמה ואחר כך שלא לשמה) - פוסלת

דוגמא לשלא לשמה - 'לשם שלמים'

הנחת מוצא: פסח ששחטו שלא בזמנו - פסול, פסח ששחטו שלא לשמה שלא בזמנו - כשר

ספק ב': מה הדין אם שחטו במחשבה שלא לשם בעליו

רבא: מחשבת בעלים לא חזקה כדי להכשיר - והקרבן פסול

הטעם של רבא:

מחשבת בעלים חלשה ממחשבת שלא לשמה, משתי סיבות (במקור רבא הביא 4 סיבות אבל 2 מהן נדחו):

1. מחשבת שלא לשמה פוסלת ב4 עבודות, מחשבת בעלים פוסלת רק בזריקה (עיין ביאור מושגים).

2. מחשבת שלא לשמה פוסלת גם בציבור וגם ביחיד מחשבת בעלים פוסלת רק ביחיד.

ספק א': מה הדין אם שחטו במחשבה מעורבת (לשמו ושלא לשמו)

רבא: נחשב כאילו שחטו רק שלא לשמו - והקרבן כשר

הטעם של רבא:

כל קרבן שנשחט סתם נחשב כאילו חשב לשמו

לכן כל קרבן ששחטו שלא לשמו הרי זה כאילו שחטו במחשבה מעורבת

(וכיוון שקבענו שהשוחט פסח שלא בזמנו שלא לשמו כשר אז ממילא אנו יודעים שהשוחט שלא בשמנו במחשבה מעורבת כשר)

פסחים סא. (המשנה) עד סב. (ש16)

ביאורי מושגים

המצב האבסורדי של הפיגול - פיגול חוץ לזמנו חמור משאר הפסולים בכך שהאוכלו חייב כרת. עם זאת בניגוד לשאר פסולי המחשבה, דין פיגול חל רק אם זהו הפסול היחיד של הקרבן. אם הקרבן פסול גם מסיבה נוספת (שלא לשמו או אפילו אם חשב חוץ למקומו) הקרבן לא נחשב פיגול אלא פסול (ולא חייבם עליו כרת). חז"ל קוראים לדין הייחודי הזה 'הורצה לפיגולו' (הקרבן כשר לגמרי חוץ ממחשבת הפיגול ורק בשל כך הפיגול חל) אנו יודעים שהקרבן הינו פיגול רק אחרי שהדם נזרק בלי מחשבה או מעשה פסול, וזהו משמעות הביטוי שמופיע בסוגייתנו 'לא מקבע הפיגול אלא בזריקה'

שלא לאוכליו - אדם שלא יכול לאכול את הפסח, בין אם זה מסיבה מציאותית (חולה או זקן) ובין אם זה מסיבה הלכתית (ערל או טמא),
 שלא למנויו - מי שלא נמנה על חבורת אוכלי הכבש שנשחט.

המשנה

שחט את הפסח במחשבה זרה:

רק שלא לאוכליו או רק שלא למנויו - פסול, גם שלא לאוכליו, למנויו וגם שלא למנויו - כשר

שחט את הפסח מוקדם מהזמן:

לפני חצות - פסול, לפני תמיד של בין הערביים - כשר (ואם יכול לחכות עם זריקת הדם עד לאחר זריקת דם התמיד יחכה)

המקור לדינים המוזכרים במשנה

פסול מחשבת שלא למנויו: 'במכסת נפשות'.

מחשבה מעורבת (למנויו ושלא למנויו) לא פוסלת: 'במכסת נפשות... תכוסו'.

פסול מחשבת שלא לאוכליו: היקש מ'שלא למנויו' - לפי אוכליו תכוסו'.

על איזה מחשבה המחלוקת:
תוס': על כל מחשבת שלא לאוכליו
רמב"ם: רק על מחשבת ערלים,

מה דין הזרוק לשם ערלים:
תוס': כולם מודים שכשר
רמב"ם: נחלקו גם במקרה זה

שחט על מנת לזרוק את הדם לשם ערלים:

רבה: כשר.

רב חסדא: פסול.

רב פפא: הסבר זה בעייתי!

ייתכן שמ'זאת חוקת הפסח'
 לומדים על מחשבה מעורבת
 בשחיטה (ולא על מחשבה בזריקה)

קושיה:

לגבי דיני יו"ט ראינו שהאמוראים
 סברו להיפך (רבה התחשב בתרחשי
 תיאורטי ור"ח לא)

תשובה:

רבה: רק כשהתרחיש לא דורש
 מעשה מהאדם (כמו ביו"ט)
 מתחשבים בו, (ואצלנו צריך מעשה)

ר"ח: תמיד הולכים לחומרא

המקור למח' רבה ורב חסדא

הצעה א': המחלוקת היא בהבנת הלימוד מ'זאת חוקת הפסח' על מחשבת ערלים

רבה:

הלימוד הוא שמחשבת ערלים פוסלת רק בשחיטה (ובזריקה אינה פוסלת כלל).

ר"ח:

הלימוד הוא שאפילו מחשבת ערלים מעורבת (לערלים ולשאינם ערלים) פוסלת בזריקה

הצעה ב' (ר"פ): המחלוקת היא האם מתחשבים בתרחיש תיאורטי ('הואיל')

הנחת מוצא:

מחשבת בעלים פוסלת (בזריקה) רק אם היא לשם אדם הראוי להתכפר בקרבן

רבה:

הערל איננו בר כפרה (לא מתחשבים בתרחיש התיאורטי שימול) - ולכן הקרבן כשר.

ר"ח:

הערל הינו בר כפרה (כיוון שתיאורטית יכול למול את עצמו) - לכן הקרבן פסול.

פסחים סב. (ש16) עד סג. (המשנה)

שחיטה - ישנם שני 'צינורות' משמעותיים בצואר בעלי החיים הקנה (שבו עובר האויר) והושט (שבו עובר המזון) כדי לשחוט בהמה כהלכתה יש לחתוך (לפי כללי השחיטה) את רוב שני הצינורות. וכפי שהגמרא מכנה זאת 'רוב שני סימנים' בעוף מספיק לחתוך צינור אחד 'רוב סימן אחד' הגמרא שלנו דנה בשתי שאלות בהקשר של מעשה זה:
א. האם מעשה השחיטה הוא כל התהליך מרגע התחלת חיתוך הסימן הראשון ועד חתיכת רוב הסימן השני. או שהחיתוך המקדים הוא רק הכנה לחיתוך של רוב הסימן השני ומעשה השחיטה הוא רק באותו רגע נקודתי שבו הוא חותך את רוב הסימן השני.
ב. בהנחה שמעשה השחיטה הוא כל התהליך, האם שני הסימנים הינם יחידה אחת או שתי יחידות.

הברייתא מהדף הקודם

שלב א':
הנחת מוצא: אם לא כל הקרבן טמא - הקרבן כשר, מסקנה: גם אם לא כולם ערלים - הקרבן כשר,

שלב ב':
 אולי נלמד פסול ערלה מפסול זמן?

שלב ג':
 ערלה דומה לטומאה. טומאה וערלה נוהגים רק בפסח.

שלב ד':
 ערלה דומה לזמן. טומאה לא נאסרה בכל מצב.

לאיזה טומאה מתייחסת הברייתא

שלב א'

בשר קרבן שנטמא

לא ניתן להסביר ששלב א' מתייחס למחשבה להאכיל לטמאים. כיוון שאז לא ברור מהיכן הביאה הברייתא את הנחת המוצא שהקרבן כשר כפשוטה יותר מכך שהוא כשר כשלא כולם נימולים)

שלב ג'

אפשרות א':

מחשבה להאכיל לטמאים (רק בפסח נוהג פסול מחשבה זה)

אפשרות ב':

בשר קרבן שנטמא (רק בפסח כשהבשר טמא והחלבים טהורים לא זורקים את הדם)

שלב ד':

אפשרות א':

מחשבה להאכיל לטמאים (כשהציבור טמא, הטמאים מקריבים פסח)

אפשרות ב':

לבשר שננטמא (כשהציבור טמא והטמאים מביאים קרבן הם מטמאים את בשר הקרבן ואכלים אותו בטומאה)

לפי אפשרות ב' (בשלבים ג' וד') - כל הברייתא מתייחסת לאותו סוג טומאה, (והדיון הוא סביב הסוג המסויים)

לפי אפשרות א' (בשלבים ג' וד') - הברייתא מתייחסת לשני סוגי טומאה (והדיון בברייתא הוא סביב הפסול הכללי של טומאה)

ר"ה ברי': מה ההבדל בין מחשבה לזרוק לשם ערל (שלפי ר"ח מתחשבים בתרחיש תיאורטי שהערל ימול ופוסלים) למחשבה בסתם קרבן בשאר השנה לשם פסח (שם לא מתחשבים בתרחיש תיאורטי שיקריב את הקרבן ב"ד ניסן ומכשירים)?

רב פפא: התורה קבעה במפורש שהשוחט קרבן אחר לשם פסח יפסל רק אם עשה זאת בזמן שבו מקריבים את הפסח.

ר' שמלאי: מה ההבדל בין פסול לשמה (שבו מחשבה מעורבת פוסלת) לפסול שלא לאוכליו (שבו מחשבה מעורבת לא פוסלת)?

ר' יוחנן: 'לשמה' - הפסול בגוף הקרבן (ולכן לא ניתן לבדוד את הפסול), 'לאוכליו' - הפסול בבעלים (ולכן ניתן לבדוד את הפסול)
 'לשמה' - נוהג בכל 4 העבודות, 'לאוכליו' - נוהג רק בשחיטה,
 'לשמה' - נוהג בקרבנות היחיד והציבור, 'לאוכליו' - נוהג רק בקרבנות יחיד.

אפשרות א' להבנת המחלוקת (לפי הסבר רבא בזבחים ל.):

אחרים:

1. מעשה השחיטה הוא רק הפעולה הסופית (אינה לשחיטה אלא לבסוף).
2. לכן יש רק נקודה אחת שבה אפשר להכניס רק מחשבה אחת.
3. לכן מכניסים לאותו רגע רק את המחשבה הראשונה (תפוס לשון ראשון) שעליה חשב.

המשנה:

1. כל הפעולה נחשבת מעשה שחיטה (ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף)
2. לכן יש זמן רב שאליו ניתן להכניס מחשבות רבות ומגוונות.
3. לכן מכניסים לשחיטה את כל המחשבות.

אחרים:
 חשב על ערלים ואחר כך על מולים - פסול,
 חשב על מולים ואחר כך על ערלים - כשר

המשנה:
 בכל מקרה (לא חשוב הסדר) - כשר,

אפשרות ב' להבנת המחלוקת (גם לפי שיטת אביי בזבחים ל.):

המקרה: חשב כל מחשבה על סימן אחר (עיין ביאור מושגים)

אחרים:

1. מתחייבים לכל סימן לחוד.
2. בסימן הראשון לא היתה מחשבה מעורבת אלא רק מחשבת פסול (מחשבת הכשר הגיעה רק בסימן השני)

המשנה:

1. מתייחסים לשני הסימנים כחידה אחת
3. בשחיטת שני הסימנים היתה מחשבה מעורבת (ולכן הקרבן כשר).

פסחים סג. (המשנה) עד סד. (המשנה)

ביאורי מושגים

כל קרבן שהוא מתקדש בשני שלבים: **שלב א'**: קדושת הפה - כשהאדם הקדיש את החפץ בפיו. **שלב ב'**: קדושת הגוף - שלב זה מתבצע ע"י כלי שרת. (בבהמה השחיטה ובמנחה הנתינה בכלי).
לחמי תודה (שאף חלק מהם לא מוקטר על גבי המזבח) מתקדשים **קדושת הגוף** ע"י פעולה **בבהמה** שהם מובאים יחד עימה (התנאים נחלקו מהי הפעולה המקדשת: רבי - שחיטת הבהמה, ראב"ש זריקת הדם).
ר"ל ור"י נחלקו האם כשהבהמה מקדשת את הלחמים הם חייבים להיות בעזרה או שהם יכולים להתקדש גם אם הם נמצאים בירושלים.

המשנה

באיזה סוג של קרבן ומתי - קיים האיסור לשחוט על חמץ
ת"ק: רק בקרבן פסח - בי"ד ניסן,
ר' יהודה: בקרבן פסח ובתמיד של בין הערביים - בי"ד ניסן
ר' שמעון: בי"ד ניסן - רק בקרבן פסח (ובתנאי שנשחט בכשרות),
 בחג הפסח עצמו - בכל קרבן (ובתנאי שנשחט בכשרות),

טעמו של ר' יהודה:

'זבחי' - לרבות את הזבח שלי (תמיד הוא הזבח של ה')

טעמו של ר' שמעון:

כתוב פעמיים 'זבחי'.
 אנו מעבירים את ה"ל' ודורשים כאילו כתוב 'זבח' ו'זבחי':
 'זבח' - בי"ד ניסן - קרבן פסח,
 'זבחי' - בימות חג הפסח - כל הקרבנות.

בקרבן מנחה כולם מודים שאין איסור

איסור שחיטת חמץ על קרבן

באיזה קרבן תקף האיסור:
 פורט במשנה,

'לא תשחט על חמץ... ולא ילין' - מי שמוזהר על 'בל ילין' מוזהר על 'לא תשחט על חמץ'.

על אילו אנשים תקף האיסור:
 בני החבורה, השוחט והזורק.

התנאים נחלקו האם האיסור תקף גם כלפי **מקטיר האימורים** על גבי המזבח.

היכן החמץ אמור להמצא:
ר"ל: בתוך העזרה,
ר"י: גם מחוץ לעזרה.

מצאנו מחלוקת זהה לגבי שוחט **בהמה** כשלחמיה נמצאים מחוץ לעזרה (ע"ן ביאור מושגים).

טעם מח' ר"ל ור"י: מה פירוש המילה 'על'
ר"ל: דווקא קרוב,
ר"י: גם רחוק.

היה צורך להביא את שתי המחלוקות כיוון שבמקרה של לחמי תודה יש יותר צורך בנוכחות בעזרה כיוון שצריך לקדש את הלחמים.

קרבן פסח שמוקרב בימות החול

כשאנו ראו יותר ליקרב כפסח - הוא הופך אוטומטית לקרבן שלמים (שם הפסח מופקע ממנו גם בלי מחשבה שלא לשמה).
 כשראו ליקרב כפסח (כשבעליו היו טמאים בפסח ראשון והם מחכים לפסח שני) - יש צורך במחשבה מיוחדת (מחשבת שלא לשמה) כדי לעקור ממנו את שם הפסח ולהפוך אותו לשלמים.

פסחים סד. (המשנה) עד סה: (סוף הפרק)

ביאורי מושגים - בעמוד הבא

פרטים שונים על שלוש הכיתות

התורה קבעה שהפסח נשחט בשלושה מניינים ('קהל', 'עדה' ו'ישראל').
לא ברור האם צריך 30 איש יחד או 3 קבוצות של 10.
(כדי לצאת ידי שתי השיטות יש צורך לפחות ב 50 איש. 30 בפעם הראשונה ועוד 10 בשניה ועוד 10 בשלישית)

אביי: דלתות העזרה ננעלו בדרך ניסית
רבא: הכהנים סגרו בעצמם את הדלת (כדי לוודא שלא תהיה צפיפות יתר ושישארו אנשים לכיתות הבאות)

למרות שחייבים שיהיו אנשים בכת השלישית, חכמים נזפו באנשי כת זו וכינום 'עצלנים'
(כפי שהעולם אמנם לא יכול בלי בשם ובלי בורסקאי ובכל זאת כל אחד צריך לשאוף להיות בשם)

הגמרא מסתפקת האם הכהן רק הזיז את ידיו (כיוון שהולכה יכולה להתבצע גם ביד) או שהוא גם זז קמעה ברגליו (כיוון שאין הולכה אלא ברגליים)

הסיבה לשורות מכסף ומזהב היא אסטטית בלבד.

מה דין דם הפסח:
ריה"ג: זורקים אותו,
ר' ישמעאל: שופכים אותו.
(המשנה היא כשיטת ריה"ג)

'את דמם תזרוק'
ריה"ג: דם הבכור, המעשר והפסח בזריקה,
ר"י: רק דם בכור נזרק

טעמם של חכמים: הדם התערב גם דם תמצית (עיין ביאור מושגים) ולכן הוא מתבטל,
טעמו של ר' יהודה: אמנם דם תמצית פסול אבל דם לא מבטל דם (ולכן דם הנפש לא התבטל בדם התמצית)

קושיה:
אין איסורי שבות במקדש - אם כן מדוע אסור לשטוף בשבת את העזרה?

המשנה כשיטת ר"א הסובר ששטיפה אסורה מהתורה, תשובה ב':
המשנה כשיטת ר' נתן הסובר שרק כשאין ברירה התירו איסורי שבות (אבל כאן יש ברירה ולכן לא התירו)

המשנה

הטיפול בהקרבת כמות אדירה של קרבנות הפסח

1. עם ישראל התחלק לשלוש כיתות - (הסיבה לכך אינה רק כדי להקטין את העומס אלא משום שכך צייתה התורה)

2. בזמן ההקרבה היו קוראים את ההלל וחוזרים עליו עד שסיימו כולם, מעולם לא קראו את ההלל יותר משלוש פעמים.
(ר' יהודה: בזמן הכת השלישית, מתוך שהיתה מועטת, לא הספיקו לקרוא יותר מארבע פסקאות)

3. ישראל שחט את הקרבן וכהן קיבל את דמו,

4. הולכת הדם למזבח היתה מתבצעת בשיטת הסרט הנע (היו שורות, שורות של כהנים שהעבירו את הבזיכים מאחד לשני. שורה אחת של כהנים היתה עם בזיכי כסף ושורה אחת עם בזיכי זהב. לבזיכים לא היתה תחתית כדי שלא יוכלו להניחם)

5. כשהבזיך הגיע למזבח היו זורקים את הדם כנגד היסוד

6. הפשטת העור היתה על האונקליות הקבועות, או (לאילו שלא נשארה להם אונקליה) בעזרת מקל חלק שהיו מניחים על כתפי שני אנשים (ר"א: ובשבת היו מניחים ידיים איש על כתפי רעהו ומפשיטים על הידיים)

7. הישראל היה קורע את הבטן ומוציא את האימורים ושם אותם בקערה (את האימורים היה לוקח הכהן ומקטירם על המזבח)

8. האם העניקו רשת ביטחון למי שחושש שהדם של קרבנו נשפך ולא הגיע למזבח:
ר' יהודה: היו ממלאים כוס מהדם שעל הרצפה וזורקים אותו על היסוד, חכמים: הלכתית לא ניתן לעשות זאת!

9. מידי פעם היו שוטפים את העזרה מהדם הרב שהצטבר בה (למרבה הצער הכהנים עשו זאת גם בשבת, למורת רוחם של חכמים)

10. בשבת: הכת הראשונה היתה מחכה בהר הבית, השניה בחיל, והשלישית בעזרה. ורק כשיצאה שבת היו פונים כולם לבתיהם.

את בשר הפסח היו שמים בתוך העור שהופשט מהפסח (ראוי לאדם להקל בכבודו ולנהוג כמנהג הבדווים כדי לשמור היטב על הקרבן ולהוסיף בכבוד שמים)

ביאורי מושגים

דם הנפש ודם תמצית - הדם שמקלח בעוצמה בזמן יציאת נפש הבהמה נקרא דם הנפש והוא אסור באכילה באיסור כרת. הדם שיוצא מהצואר אחר כך נקרא דם תמצית והוא אסור לפי חכמים באיסור לאו. ר' יהודה חולק ואומר שהוא באיסור כרת. לגבי זריקת הדם על המזבח מודה ר' יהודה שרק דם הנפש מכפר ורק אותו יש לזרוק.

בכור מעשר ופסח - שלישיה זו הינם סוגים של קרבן שלמים שדינם שונה מהשלמים כל אחד מטעמו שלו. (בכור ומעשר כיוון שקדושתם לא נבעה מהאדם אלא ממצבה של הבהמה, פסח כיוון שהוא מובא קרבן של ברית שיננו לבין מלכינו)

בזיכים - במקדש היו שני סוגי קנקני קיבול ('בזיכים'): סוג אחד שיועד לקבלת דם ולו לא היתה תחתית שטוחה, אלא חדה כדי שהכוהנים לא יניחו אותו על הרצפה (וכשהבזיך ינוח הדם שבו עלול ליקרוש). סוג שני יועד ללבונה (שרף ריחני במיוחד הנוטף מעצים הגדלים באתיופיה) הניתנת בצידו של לחם הפנים. לסוג זה היתה תחתית שטוחה וזאת כדי שהבזיך עם הלבונה לא ישען על לחם הפנים ויפגע בו.

פסחים סה: (תחילת הפרק) עד סז. (אמצע העמוד מול החרב של רבינו חננאל)

ביאורי מושגים

'כל המתיהר חכמתו ונבואתו מסתלקת ממנו', כל הכועס חכמתו ונבואתו מסתלקת ממנו, ואם אמור לעלות לגדולה לא יעלה - חז"ל קושרים בין התנהגות מוסרית של האדם (כל המתיהר) לבין תבונתו ושכלו. וכן בין יכולת שליטה עצמית ('כל הכועס') לתבונה ואפילו לעליה לגדולה.

משנה

התנגשות בין קרבן פסח ואיסורי שבת

שחיטתו, זריקת דמו, הוצאת הפרש מהמעיים, והקטר חלבי - דוחים את השבת, צלייתו, ושטיפת המעיים ('הדחת קרביו') - אינם דוחים את השבת, הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום, חתיכת יבלתו (איסורי דרבנן) - ר' אליעזר: דוחים, ר' יהושע: לא דוחים,

הדיון על התנגשות בין קרבן פסח ואיסורי דרבנן

ר"א: אם קרבן פסח דוחה איסור שחיטה, שהוא מהתורה ק"ו שידחה איסור דרבנן, ר"י מנסה לדחות: שמחת יר"ט דוחה איסור שחיטה שהוא מהתורה ולא דוחה איסורי דרבנן, ר"א עונה: שם איסורי הדרבנן רשות, ר"ע מנסה לדחות: הזאה היא מצוה והיא איסור דרבנן, ואינה דוחה שבת, ר"א עונה: לשיטתי גם הזאה דוחה שבת, שבפסח נאמר 'במועדו' ולכן הוא דוחה.

דחיית ר"ע:
'במועדו' מוסב רק על שחיטה ודומיה, אולם כל דבר שניתן לעשותו לפני השבת לא דוחה את השבת!!!

הלל הסתפק האם מותר לתת לבהמה לסחוב את הסכין (שזהו איסור דרבנן). את התשובה לספק הזה פשט עם ישראל בעצמו כשבפועל תחב את הסכין בצמרה של הבהמה.

הערות על סחיבת הסכין

1. כיוון שאנשים לא נותנים לבהמה לסחוב סכין זהו מחמר כלאחר יד שאסור רק מדרבנן (ולא מהתורה)
2. כדי לא להשתמש בבהמת קדשים (שהרי הגדי סחב את הסכין) היו מקדישים את הבהמה רק בבית המקדש (על אף שאסור להקדיש בשבת כאן זוהי חובת היום ולכן מותר)

מניין שפסח ותמיד דוחים את הטומאה

שלב א': קרבן פסח דוחה את הטומאה

ר' יוחנן: 'איש איש כי יהיה טמא לנפש'

איש טמא נדחה לפסח שני, ציבור טמא לא נדחה אלא מקריב בטומאה (מהיתור לנפש אנו דוחים את האפשרות שציבור טמא לא מקריב בכלל)

ר"ל: 'וישלחו מן המחנה... צרוע... זב... טמא לנפש'

דחיה:
צריך להיות גם מצב שבו זבים לא משולחים ומצורעים כן (ואנו יודעים שטומאת זבים לא נדחית בציבור)

כל טומאה פורטה לחוד - משמע שיש מצב שבו רק זבים משולחים ולא טמאי מת (כשכולם טמאי מת - טמאי המת לא משולחים אלא מקריבים בטומאה).

שלב ב': תמיד נלמד מפסח

גזירה שווה - 'במועדו'

מניין שפסח ותמיד דוחים את השבת

שלב א': קרבן תמיד דוחה את השבת

התורה קבעה שמפורש שקרבנות השבת יוקרבו 'על עולת התמיד ונסכה'

שלב ב': פסח נלמד מתמיד

אפשרות א': בק"ו (פסח חמור מתמיד כיוון שהוא בכרת)

דחיה לאפשרות א': יש תכונות בתמיד החמורות מפסח (תמיד מוקרב כל יום ובשלמותו)

אפשרות ב': גזירה שווה ('במועדו') (ג"ש זו שמע הלל מפי שמעיה ואבטליון)

פסחים סז. (אמצע העמוד השורה שמתחילה ב'לא עבדי') עד סח. (ש25 הנקודתיים)

ביאור מושגים

עקרונית על כל לאו יש חיוב מלקות. ישנם כמה לאוים החריגים לכלל זה אחד מהם הוא לאו הניתק לעשה. כאשר התורה מצוה על אדם שעובר על הלאו לבצע פעולה מסויימת (למשל אדם הגוזל - יחזיר את הגזילה, או אדם שהשאיר בשר פסח שלא אכל - ישרוף את הבשר) זהו לאו הניתק לעשה. במקרה זה אנו קובעים שכיוון שהתורה כבר ייחדה 'טיפול מקומי' לאדם שסרר ועבר על הלאו, אנו לא נותנים את ה'טיפול הסטנדרטי' של המלקות.

מיקום המחנות

מחנה שכינה: במדבר - המשכן, בארץ ישראל - העזרה,
מחנה לוי: במדבר - מקום חניית הלויים, בארץ ישראל - הר הבית,
מחנה ישראל: במדבר - מקום חניית הישראלים, בארץ ישראל - ירושלים וכל הערים המוקפות חומה.

תגובת ר"ש: מ'בדד ישב'
 לומדים ששילוח הינו לאו הניתק לעשה (ע"פ ביאור מושגים)
 לכן גם אם המצורע עבר עליו הוא אינו לוקה,
 (לפי ר' יהודה זהו לאו רגיל שהעובר עליו חייב מלקות!)

תגובת ר' יהודה: משם
 לומדים שזבים ומצורעים שנכנסו למקדש בזמן שהטומאה נדחתה - פטורים מכרת.
 על אף שלכתחילה הם אסורים להכנס.

המקור לשילוח טמא מת, זב, ומצורע:
ר' יהודה:
מצורע - 'בדד ישב' - המצורע משולח למקום שאף טמא לא נמצא בו (מחוץ למחנה ישראל)
מת וזב - 'ולא יטמאו את מחניהם' מכאן שלטמא מת ולזב יש מחנות נפרדים.
ר' שמעון:
 'ישלחו מן המחנה כל צרוע, וכל זב וכל טמא לנפש' - מכאן שמצורע, זב, וטמא מת, נמצאים בשלושה מקומות נפרדים.

שאלה על קביעת ר"ש שמצורע חמור מזב (ולכן מצורע מורחק ממחנה ישראל):
 מדוע מצורע חמור מזב (הרי זב מטמא משכב ומושב)?
תשובה:
 'וכל זב' - מרבה בעל קרי,
 ומצורע חמור בכל תחום שהוא מבעל קרי. (אם סוברים שבעל קרי מטמא רק בשיעור מינימלי של סתימת פי האמה)

שאלה על קביעת ר"ש שזב חמור ממת (ולכן הזב מורחק ממחנה לוי):
 מדוע זב חמור מטמא מת (הרי טמא מת זקוק להזאת מי חטאת)?
תשובה:
 'וכל טמא' - מרבה שרץ,
 וזב חמור משרץ.

המקור לשילוח בעל קרי:
ר' שמעון:
 'וכל זב' - לרבות בעל קרי
הברייתא:
 'ויצא אל מחוץ למחנה' - זהו מחנה לוי,
 'לא יבוא אל... המחנה' - זהו מחנה שכינה.
 (הלימוד הוא מהחזרה על המילה 'המחנה')

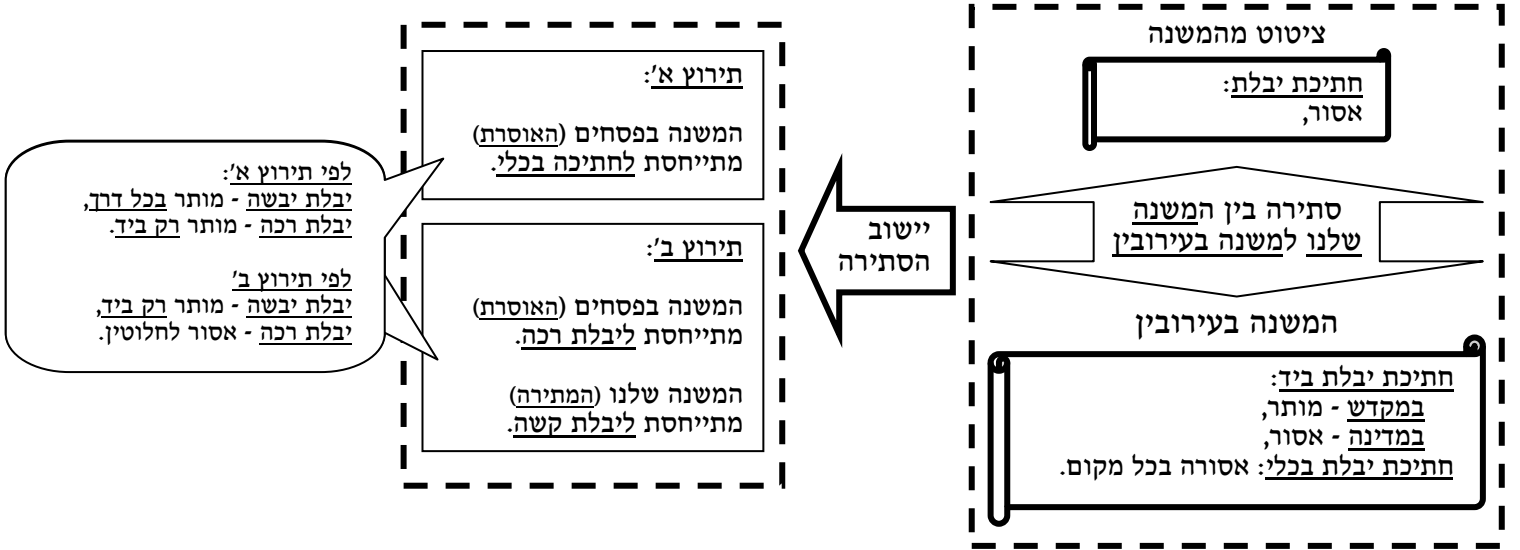
קושיות על הקביעה שבעל קרי משולח מחוץ למחנה לוי

קושיה א': הברייתא משווה בעל קרי לטמא שרץ, **תשובה:** ההשוואה היא רק לעניין טומאה באונס,
קושיה ב': הברייתא קובעת שבעל קרי יצא מדיני הזב, **תשובה:** הכוונה הפוכה - בעל קרי יצא מדיני טמא מת (ודינו לעניין שילוח כזב)

פסחים סח. (ש25 הנקודתיים) עד סט: (המשנה)

ביאורי מושגים
 הזאת מי חטאת - אדם או כלי שנטמאו ממת צריכים שיזו עליהם מי חטאת ביום השלישי וביום השביעי, אחרי כן הם טובלים ובמוצאי היום השביעי הם נטהרים לחלוטין.
 כיצד מכינים מי חטאת - לוקחים כלי, שמים בו מים חיים (ממעייין ולא מבור). אחר כך לוקחים אפר של שריפת פרה אדומה (לא חשובה הכמות) שמים אותו בכלי ומערבבים את האפר עם המים (פעולה זו נקראת קידוש). אחר שהמים קדושים טובלים בהם אזור ומטיפים מים מהאזור על הטמא.

יש משמעות רבה מאוד לקיים מצוה בזמן (גם כשאפשר לקיימה מאוחר יותר) שהרי הקטר חלבים ואברים דוחה את השבת למרות שניתן לעשותו במוצ"ש

הערות על הדיון בעניין ההתנגשות בין איסורי שבות לקרבן פסח

1. ר' אליעזר ור' יהושע נחלקו האם סעודת יו"ט היא מצוה או לא.
 ר' יהושע: חציו לה' וחציו לכם (ולכן יש מצוה בשמחת יו"ט)
 ר' אליעזר: או לה' או לכם (ולכן שמחת יו"ט היא רשות)

כולם מודים שבשבועות, שבת ופורים צריך 'לכם' (ולכן בימים אלו יש מצוה לסעוד)

2. בברייתא מופיעה תוספת לדיון של המשנה:
 ר"א: אם הפעולות שאחרי השחיטה דוחות שבת ק"ו שהפעולות שלפני השחיטה ידחו, דחיה א' של ר"ע: לפני השחיטה שאיננו יודעים אם השחיטה תהיה כהלכתה דחיה לדחיה א': גם השחיטה עצמה לא בטוח שתהיה כהלכתה ובכל זאת היא דוחה שבת!
 דחיה ב' של ר"ע: אחרי השחיטה יישנו קרבן ממשי שדוחה את השבת, לפני השחיטה הקרבן הינו בגדר תרחיש בלבד!

3. ר' אליעזר שכח את ההלכה שלימד את ר"ע (לפיה הזאה אינה דוחה את השבת), ר"ע ניסה להזכיר לו אותה אולם במהלך הדיון ר' אליעזר חש שר' עקיבא מזלזל בו וקיללו שמותו יהיה בשחיטה (על אף שלמרבה הצער קללה זו מומשה, ר' עקיבא זכה לחיות עד גיל 120)

הבעיה בהזאה בשבת איננה רק בעיית מוקצה אלא גם חשש שיטלטל ברה"ר.

דחיה:
 בברייתא מפורש שטמא
 שלא הקריב פסח חייב
 כרת
 מכאן שעל טמא חל כבר
 חיוב

תירוץ א':
 מכשירי מצוה דוחים שבת רק
 כאשר החיוב כבר קיים.
 באדם טמא החיוב עדיין לא
 קיים (ולכן אסור לטלטל מי חטאת
 כדי להזות עליו)

הנחת יסוד א' (מהגמרא שלנו):
 ר' אליעזר מתיר להזות מי חטאת למרות שיש
 חשש שיטלטלם.
הנחת יסוד ב' (ממסכת שבת):
 ר"א מתיר לחלל שבת בשביל מכשירי מצוה.

קושיה:
 מדוע צריך לקבוע (בהנחה א') שאין חשש שיטלטל
 (ומשמע שלטלטל אסור)
 הרי מותר לטלטל מי חטאת כדי להזות (כיוון שהם
 מכשירי מצוה)!!

תירוץ ב':
 ניתן לשחוט פסח על אדם טמא. לכן הזאה איננה מכשירי מצוה
 (שהרי ניתן להסתדר בלעדיה)
 הצורך בהזאה הוא רק כדי לאפשר לאדם לאכול מהפסח (אבל גם אם
 הוא לא יאכל הוא יצא ידי חובת קרבן פסח).

ההבדל בין התירוצים:
תירוץ א': אמנם טמא לא יכול לצאת ידי חובה (כיוון שלא שוחטים פסח על אדם טמא)
 אבל הוא לא חייב לצאת ידי חובה (כיוון שטמא לא חייב עדיין בקרבן פסח)
תירוץ ב': אמנם טמא חייב לצאת ידי חובה, (כיוון שטמא חייב כבר בקרבן פסח)
 אבל הוא באמת יכול לצאת ידי חובה (כיוון ששוחטים פסח על אדם טמא)

החידוש שפוסקים כר"ע לגבי מילה הוא כיוון
 שנכרתו עליה 13 בריתות,
 החידוש שפוסקים כר"ע לגבי פסח הוא כיוון
 שאם לא נקריב את הפסח בזמנו לא ניתן
 להקריבו למחרת ויתחייבו עליו כרת!

רב:
 גם לגבי מילה וגם לגבי קרבן
 פסח - הלכה כר"ע.

ציטוט מהמשנה
 ר' עקיבא: רק מה שלא ניתן לעשות
 לפני שבת - דוחה את השבת.

פסחים סט: (המשנה) עד ע: (ש 4 מהסוף)

ביאורי מושגים

זמן אכילת קרבנות - ברירת המחדל של אכילת קרבן היא יום ולילה. החריג היחיד לכלל זה הוא קרבן השלמים שנאכל לשני ימים ולילה (הכוונה לשני ימים ולילה שביניהם, בערב של היום השני כבר נאסר הקרבן באכילה)
לא כל קרבנות השלמים נאכלים לשני ימים. קרבנות שבאים כחובה (קרבן תודה, איל נזיר וקרבן הפסח) נאכלים ליום ולילה (פסח נאכל רק בלילה ורק עד חצות)
מ"ר הרב ליכטינשטיין מסביר לאור הרמב"ן בויקרא (ז:ז), שזמן האכילה הבסיסי הוא יום ולילה. אחרי הלילה הבשר נחשב נותר. אלא שבשלמים (שהוא קרבן שבו אנו כביכול 'פותחים שולחן' עם בורא העולם, ואוכלים יחד עימו משולחנו) מתיר הקב"ה לאכול מהנותר ביום השני

דברי הרמב"ן: ולפי דעתי ענין הכתוב הזה, בעבור שאמר **ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת**, והיה במשמע שתהא מצוה שיאכל בשני ימים, יאכל מקצתו ביום הראשון ויניח מקצתו למחר, ולפיכך חזר לבאר, **והנותר** ממנו בראשון יאכל וממחרת, לא שישאיר ממנו בכונה, ולא שיהא רשאי להניח כלו ליום המחרת, אבל מצוה שיאכל ממנו בראשון, והנותר במקרה יאכל במחרת הנזכר:
והענין הזה מדברי רבותינו למדנוהו, אמרו בתורת כהנים (פרק יב יא יב) **ביום הקריבו יאכל**, מצוה להאכל ממנו יום ראשון, יכול כולו, תלמוד לומר וממחרת, יכול מצוה לאכול בשני ימים, תלמוד לומר והנותר, אם הותר הותר, אי והנותר יכול אם הותר כולו לשני ימים יהא פסול, תלמוד לומר יאכל אפילו כולו.

המשנה

במקרים אלו לא מביאים יחד עם קרבן הפסח גם קרבן חגיגה:

1. בשבת,
2. כשהפסח מוקרב בטומאה
3. כשאוכליו מועטים.

מעמדו של קרבן חגיגה:

כדין קרבן שלמים רגיל (נאכל לשני ימים ולילה שביניהם, וכל סוג ומין של בהמה כשרים)

המשנה היא בניגוד לשיטת בן תימא.

בן תימא סבר שלחגיגה המובאת יחד עם קרבן הפסח יש את כל דיני הפסח (חייבים לאוכלה עד חצות, אסור לשבור בה עצם, נאכלת רק צלי ובאה רק מגדי זכר בן שנה)

שלושת הדינים הללו: אוכלה עד חצות, נאכלת רק צלי ובאה רק מגדי זכר בן שנה - נאמרו במפורש בבבלי

הדין של שבירת עצם דוייק מברייטא שקבעה:

'סכין רגיל שנמצא ב"ד הינו בחזקת טהור
קופיץ (סכין גדול) שנמצא ב"ד הינו בחזקת טמא'

עם קופיץ שוברים עצמות. אם היה מותר לשבור עצם של החגיגה היינו מניחים שגם הקופיץ בחזקת טהרה.
הקופיץ בחזקת טמא כיוון שאין לו שום שימוש לא ניתן לשבור בו את עצמות הפסח ולא את עצמות החגיגה.

מטרת החגיגה:

לדאוג לכך שהפסח יאכל לשובע (אוכלים אותו בתחילה ורק כשהבטן כבר לא ריקה אבל עדיין לא מלאה אוכלים את הפסח)

חיוב קרבן חגיגה

המשנה: רשות (ולכן אינו דוחה שבת וטומאה)

בן דורתאי: חובה ולכן הוא דוחה את השבת (בכך הוא חלק על הפסיקה של חכמי ישראל, הוא אף עשה מעשה והתרחק מירושלים כדי שלא יתחייב לשיטתו בעלייה לירושלים כשי"ד ניסן יצא בשבת!!!)

טעמו של בן דורתאי:

הפסוק: 'זבחת פסח... צאן ובקר'.

בקר אינו ראוי לפסח (פסח חייב להיות מהצאן), מכאן שקרבן החגיגה (שיכול לבוא מהבקר) נחשבת לחלק מקרבן פסח (ולכן הוא חובה ודוחה את השבת)

תגובתם של חכמי ישראל:

מהפסוק הזה לומדים שאם הפריש כסף רב לקרבן פסח ונשאר לו עודף ('מותר הפסח') - יקנה בכסף קרבן שלמים.

טעמם של חכמים

הפסוק: 'זבחתם אותו חג... שבעת ימים'

והרי סוכות הינו 8 ימים (אז למה כתוב 7 ימים)?

אם נניח שחגיגה לא דוחה שבת הפסוק יובן - ברוב המקרים מקריבים חגיגה 7 ימים

(אמנם כשי"ט הראשון יוצא בשבת מקריבים חגיגה 6 ימים - אולם התורה התייחסה למקרה השכיח יותר)

פסחים ע: (ש 4 מהסוף) עד עא: (המשנה)

ביאורי מושגים

העולה לרגל מחויב בשלושה סוגי קרבנות: א. עולת ראייה, ב. קרבן חגיגה (קרבן שלמים), ג. שלמי שמחה, בעולת ראייה ובקרבן חגיגה הדגש הוא על הבאת קרבן לקב"ה ולכן בהם לא ניתן להקריב בהמה שכבר הוקדשה לקרבן אחר ('אינם באים מן החובה'). בשלמי שמחה לעומתם הדגש הוא על שמחת האדם ולכן זה לא חשוב איזה בהמה אנו מביאים העיקר שהאדם יאכל בשר קרבן וישמח ('באה מן החובה') (אגב שלמי שמחה חייבים לבוא מבשר בהמה ולא מעוף או ממנחה כיוון ששמחה אמיתית הינה דווקא בבשר בהמה).

לא ניתן להוכיח את המחלוקת מהברייתות הבאות:

ברייתא א':

אין מצות שמחה בליל יו"ט ראשון ויש מצות שמחה בליל יו"ט אחרון.

נסיון ההוכחה מהברייתא:

הסיבה שאין שמחה בליל יו"ט ראשון היא טכנית - לא ניתן לשחוט בלילה וקרבן שנשחט ביום שלפני לא נחשב לשלמי שמחה. מכאן שהזמן הקובע הוא השחיטה,

דחיית ההוכחה:

הסיבה שאין שמחה בלילה הראשון היא כיוון שלא ניתן לחדש שמחה בלילה. לכן בלילה האחרון, שכבר היתה שמחה ביום שלפניו - יש שמחה, בלילה הראשון, שלא נוצרה עדיין השמחה - אין שמחה

ברייתא ב':

חגיגת י"ד - יוצא בה ידי חובת שמחה

נסיון ההוכחה מהברייתא:

למרות ששחט בי"ד זה נחשב שלמי שמחה - מכאן שהולכים אחרי האכילה (ולא אחרי השחיטה)

דחיית ההוכחה:

כאן מדובר כשעיקב ושחט בט"ו (חייבים להניח כך גם מסיבה אחרת - הברייתא היא כשיטת בן תימא הפוסל את חגיגת י"ד בלינה - לכן אם שחטה בי"ד אסור יהיה לו לאכלה ביום ט"ו!!!)

ברייתא ג':

מצות שמחה בסוכות נוהגת 8 ימים

נסיון ההוכחה מהברייתא:

כשיו"ט ראשון חל בשבת ניתן לקיים שמחה רק בקרבן שנשחט בערב יו"ט - מכאן שהולכים אחרי האכילה (ולא אחרי השחיטה)

דחיית ההוכחה:

קיום השמחה ביו"ט הראשון הוא לא בבשר הקרבן אלא בכסות נקיה וביין.

לפי מה נקבע הזמן של שלמי השמחה:

ר' אלעזר לפי עולא: לפי זמן השחיטה (ולכן לא ניתן לשחוט בי"ד ניסן).

ר' אלעזר לפי רבין: לפי זמן האכילה (ולכן ניתן לשחוט בי"ד ניסן).

רב כהנא:

אמנם את בשר החגיגה ניתן לאכול עד הערב של היום השני,

אבל את האימורים יש להקטיר עד הבוקר של היום השני.

המקור לדין: 'לא ילין חלב חגי עד בוקר'

מהיכן לומדים שהבוקר המוזכר הוא 'בוקר ראשון' ולא 'בוקר שני':

רב כהנא: מכך שכתוב ליד הפסוק 'ראשית'.

רב יוסף: סתם בוקר הוא הבוקר הראשון (הברייתא דייקה מיותר מיוחד שבוקר של חגיגת י"ד הוא הבוקר השני - משמע שסתם בוקר הוא ראשון)

פסחים עא: (המשנה) עד עג. (ש)

ביאורי מושגים

משמעות אכילת תרומה - נהוג להתייחס לאכילת תרומה כזכות של הכהן שמפאת קדשות התרומה עליה להיעשות בטהרה. הגמרא בסוגייתנו מדייקת שאכילת תרומה הינה סוג של עבודה בדומה לעבודות שהיו בבית המקדש. האחרונים הקשו על הבנה זו מכך שגם בהמת כהנים אוכלת תרומה. הייתכן שגם בהמה מוגדרת כעובדת את הקב"ה???

הם תירצו שבאכילת תרומה יש שני רבדים. יש רובד בסיסי שמתקיים גם בבהמות. ויש רובד נוסף של עבודה שמתקיים רק בכהנים זכרים.

משנה

שחט בשבת

מקרה א': פסח לשם קרבן אחר - חייב חטאת,

מקרה ב': קרבן אחר (הראוי לפסח) לשם פסח - ר"א: חייב חטאת, ר"הושע: פטור,

מקרה ג': קרבן אחר לשם קרבן ציבור - ר"א ור"הושע: חייב חטאת, ר"מ: פטור.

מקרה ד': שחט הפסח שלא לאוכליו, לערלים או לטמאים - חייב. שחטו לאוכליו ושלא לאוכליו, לערלים ולנימולים, לטמאים ולטהורים - פטור.

איך היה שינוי השם

במקרה ב' - בטעות (כשהחליף בכוונה ודאי שחייב חטאת)
במקרה א' - או בטעות או בכוונה

הערה: אם במקרה א' מדובר כשהחליף בטעות חייבים להניח שהחלפה בטעות ('עקירה בטעות') פוסלת את הקרבן. אם נרצה לטעון שהחלפה בטעות אינה מועילה נהיה חייבים להניח ש:במקרה א' - החליף בכוונה, ובמקרה ב' - בטעות.

במקרה ד' ובמקרה א' אין חידוש, הם הובאו אגב מקרה ב'.

ביאור שיטתו של ר' יהושע לפי המשנה ולפי ר"מ

בתנאים אלו פוטר ר' יהושע איסור שנעשה בשבת:

המצב ההלכתי:

ר' שמעון והמשנה: צריך שכשבוצעה הפעולה האסורה היתה קיימת מצוה שדוחה שבת,

ר' מאיר: צריך שבמשך היום היתה קיימת מצוה שדוחה שבת,

איזו פעולה אסורה נעשתה:

ר"ש והמשנה: פעולה שהיא גם מצוה (ולכן היה לחוץ לעשותה), וגם דומה לפעולה המותרת (ולכן האדם התבלבל).

ר' מאיר: פעולה שהיא אן מצוה (ולכן היה לחוץ לעשותה), אן דומה לפעולה המותרת (ולכן האדם התבלבל).

ר"ל: הלכה כר"ש (פטור רק כשהפעולה היא מצוה).

הגמרא מסתפקת לגבי שיטת ר' יוחנן: אפשרות א': ר' יוחנן הסכים עם ר"ל. אפשרות ב': כשיכל לשאול (כשבא על אשתו נידה) - חייב, כשלא יכל לשאול (כשאכל נותר) - פטור.

דין נוסף של ר' יוחנן: פטור כשעשה מצוה (בא על יבמתו נידה) אפילו אם לא היה לחוץ בזמן.

נפ"מ: השוחט (בשבת) סתם קרבן לשם קרבן ציבור.

ההלכה:

ר"ש והמשנה: פטור רק אם קרבן הציבור עדיין לא נשחט

ר"מ: פטור גם אם קרבן הציבור כבר נשחט.

נפ"מ א':

מקרה מבלבל שאינו מצוה (מל בשבת תינוק שזמנו לימול רק ביום א', הקריב שה חולין לשם פסח, שחט פסח בצורה פסולה)

נפ"מ ב':

מקרה מצוה שאינו מבלבל (הקריב עגל שלמים לשם פסח)

ההלכה:

ר"ש והמשנה: חייב (כדי לפטור צריך גם שיהיה מצוה וגם שיבלבל),

ר"מ: פטור (כדי לפטור מספיק או שיבלבל או שיהיה מצוה).

הגמרא לא יודעת מהיכן למד ר' יוחנן דין זה. שהרי בכל הדינים שאנו מכירים האדם היה לחוץ בזמן!

פסחים עג. (ש9) עד עג: (סוף הפרק)

ביאורי מושגים

מקלקל בשבת - אדם שעשה מלאכה אסורה בשבת חייב רק אם תיקן בכך. אם המלאכה שהוא עשה רק קילקלה הוא פטור, כיוון שמלאכת מחשבת אסרה תורה ומלאכה מקלקלת אינה מלאכת מחשבת.
 התנאים במסכת שבת נחלקו האם דין זה נאמר בכל המלאכות, גם במלאכות הקלקול (מקלקל בחבורה פטור). או שדין זה תקף רק במלאכות התיקון אבל במלאכות שטיבן הן קילקול (חובל ומבעיר) חייב גם אם לא תיקן כלום (ולכן 'מקלקל בחבורה חייב') כיוון שמהות מלאכות אלו היא קלקול, ולכן הקילקול הינו מלאכת מחשבת.
 הגמרא מבררת לפי השיטה הדורשת שגם במלאכת חובל יהיה תיקון מהו התיקון שהיה בשחיטה פסולה.

'חסינות דיפלומטית' בראש המזבח - ראש המזבח הינו טריטוריה ייחודית שנוהגים בה דינים שונים. לכן ישנם קרבנות פסולים שאסור להעלותן אל המזבח אבל אם העלם הם יוקרבו, ולכן אם בשר היה במשך הלילה על ראש המזבח הוא אינו נפסל מדין נותר.

שחט ונמצא בעל מום - מדובר ב'דוקין שבעין' (כתם שחור המפריע לראיה) וגם שם התיקון הוא שאם יעלו לא ירדו
 זאת כשיטת ר"ע שטוען שב'דוקין שבעין' אם עלו לא ירדו,

מהו התיקון שהיה בשחיטה פסולה (עיין ביאור מושגים)
שחט שלא לאוכליו - תיקן בכך שאם הבשר עלה למזבח הוא לא ירד, (עיין ביאור מושגים)
שחט ונמצא טריפה - תיקן בכל שבשר הבהמה אינו מטמא,
שחט לע"ז בחוץ - תיקן בכך שהתירה לבני נוח (בני נוח אסורים באבר מן החי)

דוגמאות לקרבן שהמציאות שינתה את ייעודו:
הדוגמא של רב: אשם שבעליו התכפרו בקרבן אחר,
הדוגמא של בני החבורה: פסח בשאר ימות השנה (בתנאי שבעליו לא מחכים איתו לפסח שני).

'אשם שבעליו התכפרו באשם אחר'
מעיקר הדין: ניתן להקריבו ישירות כעולה,
החשש: אנו חוששים שיעשו זאת גם באשם שבעליו עדיין לא **התכפרו**.
הפתרון: שולחים אותו לרעות עד שיפול בו מום ואז מכספו נקנה בהמה אחרת שאותה נקריב כעולה

קרבן שהמציאות שינתה את ייעודו
בני החבורה רוב לפי הגירסא הראשונה:
אין צורך שגם האדם ישנה (במחשבה) את הייעוד ('לא צריך עקירה').
רב לפי הגירסא השניה:
צריך שגם האדם ישנה את הייעוד ('צריך עקירה')

א. מדובר כשהקרבן נדחה אחרי חצות (ואז כיוון שנדחה נדחה).
 <---- **הצעה א' נדחתה** - רב סובר שאין דיחוי בבע"ח.

ב. מדובר לשיטת יוסי בן חונאי הסובר ששלמים (או כל קרבן אחר) שנשחטו לשם פסח - פסולים לגמרי

ג. יש מח' תנאים. הברייתא היא כשיטת ר"י בריב"ב הסובר שצריך עקירה.
 <---- **הצעה ג' נדחתה** - אין ראייה שר"י בריב"ב סובר שצריך עקירה.

דחיות לקושיה

קושיה על ההנחה שלא צריך עקירה:
 פסח שנשחט (ביום חול) אחרי שבעליו נטמאו או נטשו אותו - **יישרף מיד**.

הברייתא מניחה שהקרבן עדיין נחשב **קרבן פסח** ולכן הוא פסול לגמרי

אם אנו סוברים שהמציאות מספיקה כדי לשנות את ייעוד הקרבן גם בלי עזרת האדם ('לא צריך עקירה') אז הקרבן צריך להיות **שלמים ולא פסח**.
 (ואז הוא פסול רק חלקית - משום ששחטוהו אחרי תמיד של בין הערביים)

פסחים עד. (תחילת הפרק) עד עה. (ש6)

ביאורי מושגים

הכשר בשר - בניגוד לדם הנפש (דם היוצא בשעת השחיטה) דם האברים אסור רק כשהוא יוצא מתוך האבר. כל עוד הוא בתוך האבר הוא מותר. לכן מותר לשטוף בשר חי ולאכול אותו ללא הכשר (בתנאי שאין בו ורידים עם דם).
אם מבשלים את הבשר חייבים להכשיר אותו לפני הבישול. שהרי בזמן הבישול הדם יוצא מהבשר (ומרגע זה הדם אסור) עובר למים וחוזר לבשר. כדי להכשירו יש להקדים ולשטוף את הבשר (ובאומצה יש לחותכה לפני השטיפה), אחרי זה למלוח את הבשר מכל הכיוונים (ואם זה עוף גם מבפנים) לחכות שעה ואז לשטוף את הבשר שלוש פעמים.
צליה - צליה מוציאה את הדם שבבשר. הראשונים נחלקו האם צריך מליחה מועטת לפני הצליה או שלא.

משנה

כיצד צולים את הפסח

על מה צולים:

לכתחילה: שיפוד מענף רימון, (ובדיעבד: כל סוג ענף כשר) **אסור:** שיפוד מתכת, או פלטת מתכת מנוקבת (אסכלה).

אבא צדוק: ניתן לשים את השיפוד על רשת רחבה ממתכת (אסכלה מנוקבת)

כיצד צולים:

מכניסים את השיפוד מהפה ומוציאים אותו מהאחוריים,

מה עושים עם המעיים והכרעיים:

ריה"ג: מכניסים לתוך בטן הבהמה, **ר"ע:** תוחבים על השיפוד בצידה של הבהמה

עצים אחרים מוציאים מים כשהם מתחממים ואז אין לנו צליה מושלמת.

ר' יהודה חולק: מותר לצלות על שיפוד ממתכת,

טעם המשנה: מתכת מעבירה חום מחלק אחד של השיפוד לחלק אחר, (ואז הבשר נצלה מחום השיפוד ולא מחום האש).

בזמנינו אסור לאכול בערב פסח גדי שנצלה כולו יחד על האש. (ואם צלה אבר אחד בנפרד או בישל את אחד האברים - מותר)

בשר (שלא הוכשר) שנצלה בתוך דבר אחר

נצלה בתוך בשר אחר:

רבה: מותר אפילו אם פה הבשר למעלה, **הדעה האוסרת:** אסור גם אם הפה למטה, **פסק הלכה:** מותר בכל מקרה (כרבה)

נצלה בתוך בצק (משה בתיבה):

בצק מסולת: מותר בכל מקרה (אפילו אם הבצק האדים), **בצק מקמח לבן:** אם הבצק צלול לחלוטין - מותר, אם הבצק אינו צלול - אסור, **בצק משאר קמחים:** כל עוד הבצק לא האדים - מותר, אם הבצק האדים - אסור.

הסיבה להבדל בין סוגי הבצק:

בצק מקמח לבן הינו קשיח ולכן אינו מוציא את הדם, בצק מסולת הינו אוריירי ולכן הדם תמיד זב ממנו, שאר הבצקים נמצאים בדרגת ביניים בין הקמח הלבן לבין הסולת..

טעמו של רבה:

הבשר החיצון אמנם קולט דם מהבשר הפנימי אבל כדרך שהוא קולט דם כך הוא גם מוציא אותו ('כבולעו כך פולטו')

לא ניתן להוכיח את שיטת רבה מהדינים הבאים:

משנתינו:

את מעי ורגלי הגדי היו צולים **בתוך** הגדי

מכאן לכאורה ראייה שהחיצון מקבל ופולט את הדם

דחיה לראייה מהמשנה: הגדי היה נצלה כשפיו למטה ולכן הדם לא היה נקלט בתוכו אלא נוזל מיד החוצה,

הברייתא:

לב שנצלה עם גוף הבהמה - כשר

מכאן לכאורה ראייה שהלב מקבל דם ופולט אותו

דחיה לראייה מהברייתא: הלב חלק ולכן אינו קולט דם.

אומצא (חתיכת בשר שהצטבר בה דם), ביצי זכר, והורידים שבצואר ('מיזרקי')

חתך, מלח, והדיח:

כשר,

צלה (הראשונים נחלקו האם צריך מליחה מועטת לפני הצליה):

כשר,

הניחה על גבי גחלים:

רב אחא: כשר, (הגחלים מוציאים את הדם) - וכן הלכה רבינא: טרף (הגחלים מצמקים את הבשר ולכן הדם נשאר בפנים).

מוהל היוצא מאומצא שהניחה על גבי גחלים:

רב אחא: אם האומצא אדומה - אסור,
אם היא רגילה - מותר (וכך נהגו כמה אמוראים)

רבינא: בכל מקרה אסור.

מנהגו של אמימר: לא היה משרה פעמיים בשר צלוי באותו חומץ

"מביאין שפוד של רמון ותוחבו לתוך פיו עד בית נקובתו"
(מפסח השומרונים בהר גריזים)

פסחים עה. (ש6) עד עה: (המשנה)

ביאורי מושגים

'יש שבח עצים בפת' - איסור שמעורב בהיתר. התנאים נחלקו כיצד יש להתייחס לחום שאפה פיתה. האם כשעצי איסור מחממים ואופים פיתה הם נחשבים עכשיו כחלק מהפיתה ('יש שבח עצים בפת') והפיתה אסורה. או שהאפיה אינה חלק מהותי מהפיתה אלא דבר חיצוני. לכן עצי האיסור אינם חלק מהפיתה ('אין שבח עצים בפת') והפיתה מותרת.
 צרעת השחין והמכוה - ישנם שלושה סוגי נגעי צרעת באדם. 1. נגע שגדל על בשר רגיל (והוא נקרא סתם נגע)
 2. נגע שישנו בשיער (קרחת שצומחת פתאום באמצע השיער)
 3. נגע שצומח על פצע (צרעת השחין) או על כוויה ('צרעת המכווה').

חום ללא גחלים (הגחלים חיממו וסולקו)

לעניין צליית הפסח: לא נחשב אש - שנאמר 'צלי אש' פעמיים,
לעניין איסורי הנאה: לא נחשב אש (אפילו לסוברים 'יש שבח עצים בפת' עיין ביאור מושגים)

מדוע יש לימוד מיוחד רק בדין צליית הפסח

תשובה א': מפסח לומדים דין כללי לכל התורה כולה שחום כזה לא נחשב אש,
תשובה ב': בפסח יש הו"א שמספיקה אש, באיסורי הנאה אנו זקוקים לעצי האיסור עצמם כדי לאסור.

קושיה - הברייתא קובעת ש:

צריך ריבוי מיוחד כדי לרבות גחלת לעניין צרעת המכווה.

מכאן שגחלת אינה נחשבת אש.

תשובה א':
 הריבוי הוא על גחלת ממתכת. גחלת מעץ נחשבת אש אינה צריכה ריבוי.

תשובה ב':
 יש לשנות את הגירסא. כל גחלת נחשבת אש.

קושיה - הברייתא שדנה בהכנסת הגחלים לקודש הקודשים קובעת:

אם היה כתוב רק אש הייתי לומד שיש להכניס דווקא שלהבת (לקודש הקדשים, עם הקטורת)

מכאן שגחלת אינה נחשבת אש.

תשובה א' (אביי):

יש להבין אחרת את הלימוד: אם היה כתוב אש הייתי לומד שניתן להביא גם שלהבת וגם גחלת (דלוקה).

תשובה ב' (רבא):

יש להבין אחרת את הלימוד: אם היה כתוב אש הייתי לומד שיש להביא קרש שחציו גחלים וחציו שלהבת (ועד שהכהן יגיע לק"ק הקרש יהפך כולו לגחלת)

גחלים (דלוקות) ללא להבה

לעניין צליית הפסח: נחשבות אש

נפ"מ בין התשובות:

לפי תשובה א': גחלת ממתכת אינה אש (ואז צריך ריבוי מיוחד ללמוד שבי"ד הורג בשריפה באמצעות גחלת ממתכת)
לפי תשובה ב': גחלת ממתכת נחשבת אש (ואז לא צריך ריבוי מיוחד על מיתת שריפה)

רבא לא קיבל את הצעת אביי כיוון ש:
לפי אביי יש הו"א שיביאו אבוקה לק"ק וזה דבר מאוד לא מכובד

פסחים עה: (המשנה) עד עו: (המשנה)

ביאורי מושגים

תנאי גבר או עילאי גבר - הגדרות בישול בתורה אינן רק הגדרות כימיות אלא גם הגדרות הלכתיות. לכן אסור לבשל בשבת בחום של אש ומותר (מעיקר הדין) לבשל בשבת בחום סולארי (חום שמגיע מהאנרגיה של השמש) מבחינה פיזיקלית ומבחינה כימית התהליך דומים אולם התורה קבעה שאיסור בישול יהיה תקף רק בבישול מאנרגיה שהאדם הכין בעצמו. עקרון דומה קיים בכלי שני. כלי שני יכול להיות בטמפרטורה גבוהה מזו של הכלי הראשון ובכל זאת נקבע שמים לא מתבשלים בכלי שני. זאת כיוון שהגדרת בישול איננה רק שאלה כימית אלא גם שאלה הלכתית. (עיינו גם בפסחים לז. לגבי חיוב חלה בבישול ע"י שמש) גם במחלוקתם של רב ושמואל נראה לכאורה שהמחלוקת איננה בשאלה מציאותית. המחלוקת היא ביחס ההלכתי לתהליך של מרכיב עליון מעל מרכיב תחתון. למה מייחסת ההלכה משקל רב יותר למרכיב העליון או לתחתון.

המשנה

נגע בשר הפסח בתנור:
יקלוף את מקום המגע,

נטף רוטב מהבשר, נגע בתנור וחזר לבשר:
יטול את מקום המגע,

נטף מהרוטב על סולת:
יקח את הסולת שנטמא בה הרוטב.

שמן שמשך בו קרבן פסח

שמן של תרומה עבור ישראלים:
כשהבשר חי: יטוף את השמן,
כשהבשר צלי: יקלוף את מקום המגע.

שמן של מעשר שני:
לא ימכור אותו כיוון שאין לפדות (מע"ש בירושלים)

מה החום של המרכיב התחתון (הסולת והתנור)

רב: קר (הבישול נקבע לפי הטמפרטורה של המרכיב העליון - 'עילאי גבר' - והרוטב חם)

שמואל: חם (העיקר הוא הטמפרטורה של המרכיב התחתון - 'תנאי גבר' - לכן אם הם קרים אין כאן בישול)

קושיה על שמואל:

מדוע מספיק לקלוף. הרי כשהחלק התחתון חם יש בישול. אם כך כל הבשר צריך להיאסר.

תשובה:

מדובר כשסך בכמות שמן קטנה מאוד שלא חודרת לתוך הבשר.

לרב אין בעיה כיוון שהוא מחשיב את המרכיב העליון - השמן. השמן היה קר ולכן אין בישול.

דיני תערובות

חם בחם:

אסור,

קר בקר:

ישטוף ומותר,

חם לתוך קר:

רב: אסור (העליון קובע),
שמואל: יקלף ומותר.

קר לתוך חם:

רב: יקלף ומותר.
שמואל: אסור (התחתון קובע),

העברת ריח:

רב: אוסרת (כמו העברת טעם),
לוי: אינה אוסרת (ולכתחילה אסור)

שמואל:

מלוח נחשב כרותח (רק כשהמליחות חריפה כך שלא ניתן לאוכלה)
כבוש נחשב כמבושל

מלוח נחשב רותח ולא מבושל ולכן:

א. הוא מבליע רק כדי קליפה (בניגוד לכבוש שאוסר את כל התבשיל)

ב. הוא פולט אבל לא בולע. לכן אם ההיתר מלוח והאיסור רגיל אין בעיה (בניגוד לכבוש שפולט ובולע)

המשנה קובעת ש:

פת חולין חמה שנמצאת מעל חבית תרומה:
ר"מ: הפת אסורה,
ר' יהודה: הפת מותרת.

טעמו של ר' מאיר: ריח אוסר (בניגוד לדברי לוי),
טעמו של ר' יהודה: לוי: ריח לא אוסר,

רב: ריח אוסר רק כשהחבית פתוחה (וכאן החבית סגורה)

ביאורי מושגים -
בעמוד הבא

פסחים עו: (המשנה) עד עח: (המשנה)

משנה

5 קרבנות מובאים בטומאה אבל אינם נאכלים בטומאה:

1. העומר,
2. שתי הלחם,
3. לחם הפנים,
4. שלמי ציבור,
5. שעירי חטאת של ר"ח,

קרבן אחד בלבד מובא בטומאה ונאכל בטומאה:

הפסח (שאכילתו הינה מרכיב קריטי באופיו של הקרבן)

קרבן שאינו מובא בטומאה:
חגיגת י"ד (למרות שהיא קרבן ציבור וקבוע לה זמן כיוון שניתן להביאה כל 7 ימי החג היא אינה דוחה את הטומאה)

קרבנות נוספים המובאים בטומאה:

1. התמיד והמוספים (לא נמנו במשנה כיוון שהם קרבנות עולה ולכן ממילא שום חלק מהם לא נאכל)

2. שעירי חטאת של רגלים (המשנה כללה אותם תחת ההגדרה של שלמי ציבור)

המשנה מנתה במפורש שעירי ר"ח כדי לחדש שגם ר"ח הוא מועד.

מדוע לא ניתן ללמוד מקרבן אחד על השאר מפסח - כיוון שיש בו כרת, מתמיד - כיוון שהוא מוקרב כל יום, מקרבנות המוסף - כיוון שבאים לכפר, מהקרבנות המתירים - כיוון שבאים להתיר.

המקור לכך שקרבנות אלו דוחים טומאה

תמיד ופסח: נאמר בכל אחד מהם 'במועדו',

קרבנות המוסף: 'אלה תעשו לה' במועדיכם'

הקרבנות המתירים (עומר ושתי הלחם ונספחיהם): 'וידבר משה את מעדי ה'

כיצד ניתן לזרוק דם כשהבשר טמא:

אפשרות א': טומאה הותרה בציבור (ולכן אנו מתעלמים לחלוטין מהטומאה)

אפשרות ב': הציץ הופך כביכול את הבשר לטהור (הציץ מרצה על האכילות)

אפשרות ג': ניתן לזרוק דם גם אם אין בשר (או אם הבשר טמא)

אפשרויות ב' וג' מניחות שטומאה דחווה בציבור (ולכן איננו מתעלמים מהטומאה)

כמי מסתדרת המשנה שקבעה שניתן לזרוק דם כשהבשר טמא

כר' אליעזר - כיוון שהוא סובר שהציץ הופך כביכול את הבשר לטהור (אפשרות ב')

ר' יהושע קבע במפורש שלא ניתן לזרוק דם כשהבשר טמא - לכן אפשרות ב' נופלת

כר' יהושע - אם הוא סובר שטומאה הותרה בציבור (אפשרות א')

אפשרות א' נפלה - כיוון שר' יוסי קבע במפורש שטומאה דחווה בציבור,

לא כר' יוסי!!!

אפשרות ב' נפלה - כיוון שר' יוסי קבע במפורש שציץ לא מרצה על אכילות.

אפשרות ג' נפלה - על אף שר' יוסי יכול לסבור שניתן לזרוק דם בלי בשר זה לא יעזור להבין את המשנה כיוון שהמשנה מתייחסת גם לשתי הלחם ששם אין דם שנזרק ולכן זה לא רלוונטי.

ביאורי מושגים

הגמרא במסכת יומא דנה בשאלה האם טומאה דחוויה בציבור או הותרה בציבור. השאלה היא האם אחרי שהתרנו לעבוד בטומאה או מתחשבים בטומאה או מתעלמים ממנה. נפק"מ: האם צריך להשתדל לעבוד בטהרה, האם ניתן לזרוק דם על בשר טמא (גם ללא עזרת הציץ) האם מועלים בקרן כזה והאם הוא יכול להיות פיגול.

שתי הלחם - לחמי חמץ המובאים בשבועות. ייחודם של לחמים אלו הוא בכך ששום חלק מהם לא מוקרב על המזבח הם מוגשים לפני המזבח וזהו. (יחד עם שתי הלחם מובאים כבשי עצרת שהם שלמי הציבור היחידים שיש במהלך השנה, כבשי העצרת הם אלו שמקדשים את שתי הלחם).

<u>זריקת דם כשהבשר טמא</u> ר' אליעזר: <u>מותר לכתחילה,</u> ר' יהושע: <u>בקרבן ציבור: מותר לכתחילה (טומאה הותרה בציבור),</u> <u>בקרבן יחיד: אסור אבל אם זרק הועיל</u> ר' יוסי: <u>אסור, אבל אם זרק הועיל.</u>	<u>זריקת דם כשאין בשר</u> ר' אליעזר: <u>מותר לכתחילה,</u> ר' יהושע: <u>אסור ולא מועיל,</u> ר' יוסי: <u>אסור, אבל אם זרק הועיל.</u>	רש"י והרמב"ם סוברים שר' יוסי מכשיר בדיעבד רק במנחות ולא בקרבן בהמה. (במנחות הקומץ מתפקד גם כדם וגם כאימורים ולכן הוא נחשב גם כדם וגם כבשר)

המקור לשיטת ר' יהושע:

'ועשית עולותיך הבשר והדם' - הדם והבשר באים יחד לא ניתן להביא רק אחד מהם!
תגובת ר' אליעזר: משם לומדים שכפי שזורקים את הדם כך יש לזרוק את הבשר על המזבח (ולא להניח אותו)

המקור לשיטת ר' אליעזר:

'ודם זבחיק ישפך' - ניתן לזרוק את הדם גם אם אין בשר,

תגובת ר' יהושע: בסוף הפסוק כתוב 'והבשר תאכל' - מכאן שהדם והבשר באים יחד,

תגובת ר' אליעזר: מהמילים 'והבשר תאכל' לומדים שניתן לאכול את הבשר רק אחרי זריקת הדם.

תגובת ר' יהושע: את הדין שניתן לאכול את הבשר רק אחרי זריקת הדם לומדים בק"ו מאימורים.

צריך שני פסוקים (גם 'ועשית עולותיך' וגם 'ודם זבחיק ישפך') כדי ללמוד גם על עולה וגם על שלמים

פסחים עח: (המשנה) עד עט. (המשנה)

ביאורי מושגים

אימורים - בכל קרבן בהמה החלבים, שתי הכליות ויותרת הכבד היו מוקטרים על המזבח. בעולה גם שאר הבשר מוקטר ובשאר הקרבנות האדם אוכל את הבשר (בשלמים - הבעלים והכהנים, בחטאת ואשם - רק הכהנים)
מנחת נסכים - לכל קרבן נדבה יש לצרף נסכים (יין ושמן מעורב בסולת) כמות הנסכים משתנה בהתאם לסוג הקרבן (פר - ½ הין, איל - 1/3 הין, וכבש - ¼ הין). את כל הנסכים היו מקטירים על המזבח ואף חלק מהם לא היה הולך לכהנים (בניגוד למצב במנחה הבאה לבד שרובה הולך לכהן) הגמרא שלנו מלמדת שהנסכים אינם חלק מהותי מהקרבן אלא רק תוספת.

המשנה

נטמא חלק מבשר הקרבן

בכל הקרבנות: ניתן לזרוק את הדם בכל מקרה,

בקרבן פסח: ניתן לזרוק את הדם רק כשהבשר המיועד לאכילת אדם עודנו טהור.

רב: מלשון המשנה משמע שאם זרק את הדם - כשר

מה דין הקרבן כשהאדם עצמו טמא (או חולה):

ר' יהושע: פסול (אפילו בדיעבד),

ר' נתן: הגמרא: פסול (אפילו בדיעבד)

**ר' אלעזר: היה טמא בזמן השחיטה: פסול (אפילו בדיעבד)
 היה טמא בזמן הזריקה: כשר (אפילו לכתחילה)**

איזה תנא מכשיר את הקרבן כשהבשר טמא

א. ר' נתן (סובר שמהתורה אין צורך שהבשר יהיה ראוי לאכילה)

ב. ר' יהושע (סובר שמהתורה צריך שהבשר יהיה ראוי לאכילה, אבל בדיעבד אם אינו ראוי לאכילה כשר)

שיטת חכמים

א. אם הבשר לא ראוי לאכילה - הקרבן פסול,

ב. מחשבת שלא לשם אוכלין - פוסלת רק בשחיטה. (ולא בזריקה)

ג. כשהציבור נטמא אחרי השחיטה - עקרונית מותרים באכילה אבל חכמים גזרו לאסור (גזירה שמא יטמאו אחרי הזריקה)

המשנה היא כשיטת ר' יהושע:

**מתי זרוקים את הדם
 ר' אלעזר: גם כשכל הבשר נטמא - ניתן לזרוק את הדם**

**ר' יהושע: נטמא כל הבשר (אפילו אם נשארו נסכים טהורים) - לא זורקים,
 נשאר כזית מהבשר או מהחלב - זורקים,**

**נשאר ½ זית בשר ו ½ זית חלב - בשלמים: לא מצטרף, ולא זורקים,
 בעולה: מצטרף, וזורקים,**

ציטוט מהמשנה

נטמא כל בשר הקרבן - לא ניתן לזרוק את הדם

**המקור לשיטת ר' יהושע
 בשר - נלמד כבר בדף הקודם.
 חלב - 'והקטיר החלב'
 יותרת הכבד והכליות - 'לריח ניחוח לה'**

למרות שגם החלב וגם יותרת הכבד והכליות מוקטרים על המזבח - צריך לימוד נפרד לשניהם.

**בשר עולה - נלמד מ'ועשית עולותך הבשר והדם'.
 בשר שלמים - נלמד מ'ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל'.**